

821.135.1.09
E48

Biblioteca Municipală B. P. HASDEU

**Mihai
Eminescu**

**Buletin.
Seria nouă
Nr. 1-2 (14-15)
2016**

EMINESCU

821.135.1.09
E48

MIHAI EMINESCU

Buletin de cercetări eminescologice,
valorificare și promovare a operei și
personalității lui Mihai Eminescu

SERIE NOUĂ

Nr. 1-2 (14-15) 2016

EDITAT DE:

21061

Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”

Centrul Academic Internațional Eminescu

Liga Culturală pentru unitatea Românilor de Pretutindeni

Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu”

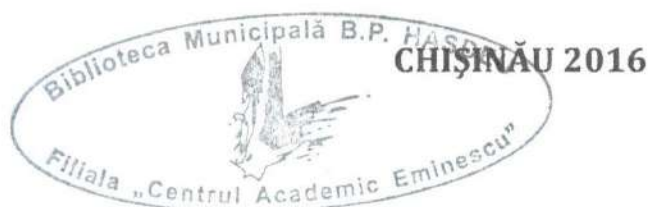
Asociația Națională a Oamenilor de Creație din Moldova

Număr special

În dezbatere:

volumul lui Lucian Boia

*„Mihai Eminescu, românul absolut.
Facerea și desfacerea unui mit”*

821.135.1. 09 Eminescu, M. (05) = 135.1
929 Eminescu, Mihai (05) = 135.1

Director onorific: Acad. Mihai CIMPOI

Director executiv: Elena DABIJA

Consiliul științific: acad Eugen SIMION; acad. Dimitrie VATAMANIUC; prof. Theodor CODREANU; prof. dr. Nicolae GEORGESCU; acad. Victor CRĂCIUN; prof. univ. Adrian Dinu RACHIERU; prof. univ. Constantin BARBU (România); acad. Valeriu MATEI; conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI; dr. Mariana HARJEVSCHI (Moldova); acad. Vasile ȚĂRĂȚEANU (Ucraina); prof. univ. dr. Gisèle VANHESE; Giuseppe MANITTA (Italia); prof. Aurelia RUSU; prof. univ. Jean-Louis COURRIOL (Franța); prof. Brenda WALKER (Anglia); acad. Kopi KYÇYKU (Albania); dr. Irfan Ünver NASTRATTINOGLU; Ali NARÇIN (Turcia); trad. Xu WENDE (China); prof. Libuse VALENTOVA (Cehia); prof. univ. Michele MATTUSCH; Klaus HEITMANN (Germania); prof. Rumiana L. STANCEVA (Bulgaria); Dmitri Caralis BUZNE (Rusia); prof. Libuse VAJDOVA (Slovacia); Cornel MUNTEANU (Polonia); Theodor DAMIAN (SUA); Ion MILOȘ (Suedia)

Colegiul de redacție: dr. Mariana HARJEVSCHI; Elena DABIJA; Vlad POHILĂ; Valeriu RAȚĂ; Tamara CRISTEI; Vasile BAHNARU

Lector Dan Verjanu

Secretariat: Vera SÎRBU; Vera HARTI

Cules computerizat: Cristina Dicuseară

Sumar

Argument	5
<i>M. Cimpoi,</i>	
<i>Lucian Boia și schemele demitologizării</i>	8
<i>Th. Codreanu,</i>	
<i>Un Roller al eminescologiei</i>	26
<i>A. D. Rachieru,</i>	
<i>Reîntoarcerea la Eminescu</i>	59
<i>N. Georgescu,</i>	
<i>Lucian Boia: o oală într-un car de oale</i>	69

lansarea acesteia și un moment special de evocare a personalității marelui critic.

Un prilej de satisfacție intelectuală l-au constituit facsimilarea *Caietelor eminesciene* și a ediției princeps Maiorescu, apariția operei integrale, editată de D. Vatamaniuc în 2011, reexaminarea diagnosticului bolii poetului.

E de remarcat că mai mulți exegeți și-au focalizat interesul asupra morții civile a poetului, relevând detalii noi, dar și exagerând anumite lucruri, mai cu seamă în ce privește punerea la cale a unui scenariu de asasinare a sa, în care ar fi fost implicat și Maiorescu.

Nu lipsesc nici acțiunile de detractare, de „demitizare”, de scoatere în prim-plan a „reacționarismului” său, de contestare a statutului de „poet național”. Volumul lui Lucian Boia *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* (ed. Numanitas, București, 2015) își propune, cu morgă exclusivistă, să ne demonstreze că *Cultul lui Eminescu* este o catastrofă existențială care a amenințat și continuă să amenințe cultura românească. El se erijează în ipostaza de „istoric absolut”, singurul în stare să ne ghideze, precum glăsuiește nota editorială, „mai bine pe acest teritoriu minat de fantasme, pentru a reveni pe tărâmul istoriei reale”.

Prezentul număr special al buletinului nostru inserează câteva articole polemice care dovedesc lipsa de consistență a acestei abordări subiectiviste axate pe demonstrația că Eminescu nu se impune prin valoarea operei și prin excepționala sa personalitate intelectuală, ci printr-un proces de mitologizare, generat de „plăsmuiri și fantezii”, de interpretările exagerate, de subordonările unor ideologii, și de specularea biografiei.

Merită atâta atenție un op care urmărește, fără temeieri documentare și fără a ține cont de *întreaga* odisee a receptării Poetului, în care românii continuă să se recunoască și asupra operei căreia se apleacă exegeții și traducătorii, oameni de cultură, din foarte multe țări?

Socotim că oricărei acțiuni necuviincioase făcută asupra bisericii, vorba lui Arghezi, trebuie să i se dea riposta cuvenită.

Acad. Mihai CIMPOI

5 august 2016

LUCIAN BOIA ȘI SCHEMELE DEMITOLOGIZĂRII

Acad. Mihai CIMPOI

Cartea lui Lucian Boia, pe care o vom supune unui sumar examen critic ținând cont de maniera expeditivă adoptată de autor, se intitulează *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* și e apărută în 2015 la prestigioasa editură Humanitas, specializată în editarea unor mari autori – de la Platon și Aristotel la... cel de care ne ocupăm în cele ce urmează. Să observăm de la bun început că numele autorului e scris pe copertă cu roșu, iar titlul – cu negru. (Semnificația acestor culori o cunoaștem bine din simbolistică, din Biblie, din titlurile unor romane, precum cele semnate de Stendhal și Radu Vasile și nu mai puțin din emblemată oficială a unor state, în care am fost predestinați să trăim și să rezistăm grație anume lui Eminescu).

Nota editorului de pe ultima copertă, care de obicei se citește înainte de a procura cartea, ne avertizează asupra unei mari catastrofe existențiale care a amenințat și continuă să amenințe cultura românească: *Cultul lui Eminescu*. Cartea vrea, în chip programatic, să producă un efect *mântuitor* asupra sufletelor noastre rătăcite, căci s-a găsit – și aici bucuria editorului este fără seamăn – chiar *Mântuitorul* care – cum altfel? – nu putea fi decât Lucian Boia („cine, astăzi, altul în afară de Lucian Boia... întrebarea retorică la finalul adnotării): „Istoria nenumăratelor distorsionări pe care le-a produs în ultimul secol și jumătate cultul „poetului național” merită astăzi parcursă. Volumul de astăzi o prezintă cu detașare, acuitate critică și

finețe a observației. Oare vom reuși cândva să-l vedem (și să-l citim) pe Eminescu eliberați de mitologia creată, de un secol și ceva, în jurul imaginii lui? . În orice caz, istoria exagerărilor pe marginea numelui său e plină de învățăminte. Pentru intelectualul român din vremurile moderne, n-a existat de altfel piatră de încercare mai mare decât „Eminescu” – un nume în fața căruia nu oricine și-a păstrat luciditatea și discernământul. La început victimă a detractorilor din epocă, el a căzut curând pradă țelului glorificatorilor, care i-au sechestrat irealitatea omagiului lor. Și cine, astăzi, în opera de Lucian Boia, ne poate ghida mai bine, pe acest teritoriu minat de fantasma, pentru a reveni pe tărâmul istoriei reale?”

Cu această încredințare, ce-i drept cam triumfalistă, învederat idealizatoare – modalitate dezaprobată categoric de istoric –, deschidem cartea, nu înainte de a citi și avertismentul autorului însuși de pe clapa paginii I: „Eminescu nu e perceput doar ca un foarte mare poet. A ajuns să fie mai mult, mult mai mult decât atât. Ni se înfățișează, la cota lui cea mai înaltă, ca exponent suprem al românismului. În ce mă privește, am revizuit printr-o cercetare proprie, toate fazele esențiale ale transfigurării mitice a poetului. Nu e carte (decât tangențial) despre Eminescu, cu o privire asupra reprezentărilor poetului, un tablou sintetic al mitologiei eminesciene” (Nota apare pe o clapă tot colorată în roșu!)

Precizarea auctorială vine în contrasens cu nota editorială (redactor: Cătălin Cioabă) care ne promitea întreaga istorie a nenumăratelor distorsionări pe care le-a produs cultul „poetului național” („care merită parcursă”). Și acum dăm de o cădere din absolut în... relativ: nu e o carte *decât tangențial* despre Eminescu. Precizarea făcută cu o sinceritate care stă bine unui istoric absolut obiectiv, vrea să ne spună în subsidiar că e vorba în fond despre facerea și desfacerea *mitului românismului*. Oricum,

această schimbare de obiective nu ne neliniștește, căci cele două mituri se intersectează sau chiar se contopesc într-un mitem.

Marea noastră descurajare nu constă, însă, în a fi puși, de la bun început, să luăm act de precizarea că e carte doar „tangential despre Eminescu”, ci una și mai dramatică: istoricul Lucian Boia, erijat aici și în postură de istoric literar nu crede... În istorie, ci mai cu seamă în istorici.

Istorie, așa cum a fost, nu există, spune el atunci când se referă la *Viața lui Eminescu* a lui G. Călinescu: „Istoria, așa cum a fost, sau cum ne place să ne-o imaginăm? Cu precizarea că „așa cum a fost”, în sensul strict al termenului, n-o vom putea restitui niciodată. Amestecăm oricum în ea și ingrediente care nu i-au aparținut” (pag. 120). Spunând acest adevăr incontestabil cu aer de descoperire a unui secret profesional (cititorul de istorie rămânând un credul naiv), autorul pronunță, în temeiul logic apodictic formulat, verdictul: „Și *Viața* scrisă de Călinescu, chiar dacă se vrea autentică, nu e întru totul autentică. Vor fi fost împărații romani așa cum îi zugrăvește tacit? Chiar dacă n-au fost așa, așa au rămas. Nespecialistul știe mai multă istorie a Franței nu din romanele lui Alexandru Dumas, ci din cărțile de istorie (dacă nu cumva, și mai departe de adevăr, doar din filmele inspirate de aceste romane)” (p. 121). Spuseseră așa ceva și „clasicii marxism-leninismului”, dar nu se refereau și la filme, căci nu le-a fost dat să le vadă în epoca lor... Numai că Lucian Boia, care știe totul, încurcă lucrurile și aici: Marx și Engels nu s-au referit la Dumas, ci la romancierii englezi (Lucrul acesta îl ținem bine minte din școala sovietică, vezi K. Marx și Fr. Engels, *Ob iskusstve*, vol. I, Moscova, 1967, p. 487). Despre Zamolxis, „zeul suprem, se spune tranșant că s-au scris „istorii fanteziste” ale geto-dacilor, despre care „ceea ce știm este că nu știm nimic, dată fiind inexistența surselor autohtone directe și faptul că

singurul punct de plecare stă în informații grecești fanteziste, mai exact în istoriile lui Herodot, unde respectivul personaj apare – la început de carieră – ca sclav și învățăcel al filozofului grec Pitagora” (p. 92).

Aceste acuze de fantezism și incompletitudine, de inautenticitate (la adresa *Vieții lui Eminescu* a lui Călinescu) bineînțeles că sporesc meritul lui Lucian Boia de a ne ghida pe „tărâmul istoriei reale” (subl. ne aparține – *n.n.*).

Urmărind pas cu pas demonstrația critică făcută pe parcursul a 216 pagini, ne convingem că nu se urmărește istoria recunoașterii personalității lirice și intelectuale *reale* a lui Eminescu, ci istoria „plăsmuirilor și fanteziilor”, precum le numește însuși autorul, admirațiilor, criticilor, contestărilor, încadrărilor ideologice, interpretărilor exagerate (punerea lor în evidență e, de fapt, obiectivul prim al demonstrației).

Impresia e că istoricul adună lângă statuia monumentală a poetului o uriașă gunoiște de lucruri nefolositoare (obiecte, cârpe, mărunțișuri de bricolaj, sticle, pungi), vârfulite masiv cu scopul de a-i acoperi imaginea adevărată.

Dintr-un trimis al zeiței Themis, înzestrat cu darul de a pune pe cântar judecățile de valoare (interpretările profunde, originale și aproximările, contribuțiile mai modeste, pe care nu le trecea cu vederea Perpersicius), Lucian Boia a acceptat să fie un exponent al lui Momos, zeulețul zeflemelei, alungat din Olimp.

Tabloul personajului mitologizat Eminescu e zugrăvit în culori negre și pus într-o ramă grotescă, meșteșugită anapoda și semănând cu o caricatură de proporții. E chiar obiectivul urmărit metodic: de a împinge totul în negativ, în ridicol, în absurd. Chiar dacă e un poet mare, faptul e recunoscut strategic cu intenția vădit logică de a-l reduce socratic la absurd și acest calificativ care pregătește scaliform și totala dezaprobare a statului

aceeași seriozitate necontrafăcută: „Nu am reținut tot ce s-a spus și s-a scris despre Eminescu, ci doar ceea ce am considerat că, într-un fel sau altul, a înrâurit demersul mitologic, de aceea n-am ezitat să consemnez unele interpretări de-a dreptul fanteziste, în timp ce sunt contribuții temeinice pe care le-am lăsat la o parte, tocmai fiindcă nu aduceau nimic nou în plan mitologic” (p.6).

Logica metodică e foarte clară, fiind inerentă unui demitizator, numai că în Athanorul menit să distileze esența mitului el aruncă nu doar lucrările fanteziste, ci și cele *temeinice*, pe care le datorăm lui Călinescu, Ibrăileanu, Vianu.

Spuneam că *istoricul* vrea să fie cu tot dinadinsul și *istoric literar*, evaluând lucrările eminescologice și însăși opera lui Eminescu după criterii convenind întru totul discursului demitologic, *parti-pis-ului* său metodic. Într-o strofă desprinsă din *Luceafărul* „Nu e nimic, și totuși e / O sete care-l soarbe, / E un adânc asemenea / Uitării celei oarbe” „în care „totuși e” nu rimează decât foarte șchiop cu „asemene”, dar impresia de imperfecțiune rămâne intactă” (p. 13). Din moment ce s-a făcut și istoric literar, pus pe analize textuale, exegetul ar trebui să cunoască și un pic de teorie literară, care atestă alături de *rime* și *asonanțe* (a se vedea și observația lui N. Georgescu din *Eminescu după marea scanare*).

E dreptul oricui să aplice orice grilă și orice declic hermeneutic pentru a decipta (noi) semnificații ale versurilor eminesciene. Problema gravă pe care o ridică volumul lui Boia este că el se dedică unor intervenții procuroricești, etichetări definitive, disocieri radicale, punerii pe două talere a ceea ce trece, în optica sa, ca lucrare bună sau rea, unor procedee pe care – vai! – le cunoaștem și le-am încercat pe pielea proprie, într-o perioadă de tristă pomină, precum citarea tendențioasă, încadrarea textului în

demonstrație, astfel ca să ilustreze punctul de vedere al autorului, insinuarea unor aderențe ideologico-politice. Astfel, dacă Mircea Eliade sau Călinescu se referă la rasă, trebuie taxați drept rasiști, iar dacă cineva, sau Eminescu însuși, abordează problemele nației, e vorba despre naționalism. În mod amuzant strofele din *Pe lângă plopii fără soț* sunt împărțite în „înalte” și „joase”, iar însăși poezia i se prezintă ca „cea mai cunoscută și în egală măsură cea mai rea și cea mai bună compoziție de acest gen” (p. 19). E vorba de genul romanței! Tonalitatea *Luceafărului*, „un poem mult mai complex”, nu e departe de cea a „plopilor fără soț”. Cititorul obișnuit vede în poeziile din constelația *Luceafărului* o elaborare eminesciană desăvârșită. Dar și aici apare o nedumerire a exegetului: „Să mai remarcăm că multe dintre respectivele romanțe s-au pus pe muzică, ceea ce e de înțeles, dar și de mirare, în măsura în care muzica versului eminescian e cu siguranță mai intensă decât a oricărei alte partituri” (p. 20).

Urmează o demistificare a valorii poetului ca ziarist, căci *Timpul* are un tiraj descrescător (de la 5.600 la 1.800, iar după două luni după intrarea lui în redacție de la 6.000 la 2.000, în contrast cu *Războiul* care se tipărea în 12-18 mii de exemplare). Prilej pentru autor să constate: „Articolele lui Eminescu n-au redresat câtuși de puțin ziarul, care și-a continuat curba descrescătoare” (p. 21). Neconvinși de această constatare, merită să diminueze valoarea ziaristului, ne întrebăm cine se mai interesează azi de textele publicate în *Războiul*?

Sunt semnalati, apoi, factorii care au determinat constituirea mitului: accidentul biografic („nebunia”), epigrama nefericită a lui Alexandru Macedonski și apariția volumului de versuri în ultimele zile ale anului 1883, prin studiul introductiv Maiorescu contribuind „nu numai la analiza literară a operei, ci și la mitologia eminesciană” (p. 25). În percepția

multora, Eminescu a rămas așa cum l-a caracterizat Maiorescu, „cu o enormă capacitate intelectuală și cu izolarea, dincolo de viața obișnuită a oamenilor, în zona înaltă a ideilor și a creației” (p. 25): „Eminescu este Luceafărul, Hyperion. Nu Maiorescu a creat mitul Eminescu, dar contribuția lui la cristalizarea acestuia nu e deloc neglijabilă” (*Ibidem*).

Poezia eminesciană pătrunde și în cercurile socialiste, Dobrogeanu-Gherea tăind firul în patru pentru a afla cauzele subliminare ale pesimismului: influența lui Schopenhauer? Germenii bolii? Societatea cu relele ei?

Începutul secolului al XX-lea aduce și un val de înverșunați contestatari (Al. Grama, Anghel Demetrescu).

Intitulându-și un capitol *Un nou Eminescu apăru*, după memorabila spusă a lui Iorga prilejuită de publicarea postumelor, interesul istoricului nu merge spre acestea, ci spre transformarea în această perioadă a începutului de secol a poetului dintr-un deficitar la capitolul naționalism într-un profet al naționalismului românesc. Eminescu devine al tuturor, al reprezentanților drepte și stângii și în special și mai cu seamă al ideologilor și luptătorilor (Aurel C. Popovici, A.C. Cuza). „Poetul național” era mai pe măsura proiectului educativ decât scepticul întristat de zădărnicia vieții. Literații, democrații, adepții progresului în forme occidentale îl disociau pe marele poet de gazetarul reacționar.

Scrisorilor plastografiate ale lui Octav Minar și relațiilor cu Veronica Micle li se rezervă mai multe pagini, fiindcă „povestea de dragoste” cu femeia destul de „ușuratică”, crezută însă ireproșabilă în relațiile cu poetul, se încadrează bine în schema mitologică.

În plan valoric propriu-zis, unii (Iorga) absolutizează, alții (Lovinescu) relativizează. Lucian Boia susține principiul mutației

lovinescian al valorilor regretând că „a cedat prea repede, luând în considerație că opera poetului a rezistat înnoirilor și chiar s-a consolidat sub forma unei demnități estetice, pe care nimic n-o mai poate clinti din loc” „Prea repede a cedat Lovinescu! (...) Principiul enunțat de el e cât se poate de adevărat, și tot mai adevărat pe măsură ce istoria accelerează. Nici chiar excepțiile nu rezistă la nesfârșit!” (p. 85).

Principiul lovinescian, încuviințat ca având o legitimitate indiscutabilă de Lucian Boia, nu se dovedește a fi aplicabil și fenomenului Eminescu.

Istoricul își mai declară o dată solidaritatea cu Lovinescu, recunoscându-i „veleitățile de romancier, deși structura lui nu era aceea a scriitorului de ficțiune”.

Aici Boia face figură singulară în critica literară românească ce nu a prea validat calitatea de romancier al autorului *Bălăucăi și Mite*. (Cineva a zis chiar că unii critici literari ar fi bine să nu scrie proză!)

Capitolul *Deceniul Călinescu* s-a voit cel mai efervescent polemic cu o miză puternică pe disocierea principială personaj real / personaj mitologic. Se aplică aici, cu multă viclenie strategică a demonstrației, un mecanism sofisticat al aprobării / dezaprobării prin enunțarea a ceva axiomatic care trebuie totuși dovedit și acțiunea dovedirii îl transformă în altceva problematic, discutabil, incert. *Viața lui Mihai Eminescu* este prima sa operă majoră, Eminescu având, în sfârșit, o biografie demnă de importanța lui. Afirmatie negată imediat, căci exegetul se întreabă cât este însă de „adevărată” reconstituirea, și, semnalând constatările inițiale, apoi mistica întreținută în jurul interpretărilor călinesciene îmbrățișînd părerea Ioanei Bat, specializată și ea în mitul Eminescu, că „faimoasa biografie este ea

însăși o piesă mitologică, de așezat, la loc de cinste, în colecția mitologiilor eminesciene" (p. 109).

Se desfășoară, apoi, întregul evantai al dovezilor istoricului: misterul originii, bătălia în jurul fondului psihologic și comportamental al poetului, „nebunia” ca accident biografic ce a determinat veșnicia, consemnată profetic în finala notă mitologică („Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată poate pământul românesc...”).

Cunoscând bine schema mitologică, cercetătorul consemnează vădita bucurie că lucrarea a stârnit, pe de o parte, entuziasm deplin, neumbrit de cea mai mică rezervă, pe de altă parte, respingere totală, fără drept de apel. Se ajunge la constatarea, deja semnalată de noi, că *Viața...* scrisă de Călinescu, chiar dacă se vrea autentică, nu e întru totul autentică.

Ceea ce îmbrățișează, empatic, autorul e faptul că G. Călinescu a concluzionat că: „Foarte cultivat ca poet, Eminescu n-a putut să fie un *monstrum eruditionis*”.

Logician impecabil, Lucian Boia nu sesizase aici o contradicție de formulare: „foarte cultivat ca poet”, n-a putut să fie un *monstrum eruditionis*. Însăși întinsa descriere a operei cu amplă trecere în revistă a culturii poetului ne vorbește despre faptul că G. Călinescu se contrazice superb.

Dăm, apoi, de o consemnare cu o notă detașată, neutră că *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* conține un capitol intitulat „Poetul național”: „Sintagma nu era nouă, însuși Eminescu o folosise în repetate rânduri. Dar acum capătă autoritate deplină, ca o pecete definitivă. Știm cu toții, chiar fără să pronunțăm numele, că „poetul național” e Eminescu, și numai Eminescu. Ceea ce înseamnă nu numai că e cel mai de seamă poet al românilor, dar și că a exprimat ca nimeni altul sufletul

21061

românesc, identificându-se cu acesta” (p. 125). Ironia strecurată în „știm cu toții” și „numai Eminescu” e potențată de o obișnuită contrapunctare a părerii contrare în fraza următoare: „Istoria lui Călinescu a devenit o carte fetiș, în ciuda sau chiar datorită adversităților cu care s-a confruntat (mulți critici i-au pus în evidență punctele slabe, regimul Antonescu a scos-o din librării, regimul comunist a ținut-o multă vreme la „secret”: nimic n-a afectat-o, prestigiul i-a sporit fără încetare). Așa că Eminescu a rămas „poetul național”, dacă însuși Călinescu a spus-o!” (p. 125-126).

Ironie deșăntat-băiețească la un istoric de talia lui Boia. Adevărul e că românii se recunosc și azi, precum s-au recunoscut și ieri în Eminescu, tot astfel precum britanicii s-au recunoscut și se recunosc și azi în Shakespeare. (Ierte-ni-se comparația „mitologică”!)

Nu ne miră faptul că, autoînfeudat metodei sale de demitizare, „istoricul literar” Boia ia la propriu exprimările metaforice a unor eminescologi. Bunăoară, atunci când Tudor Vianu scrie că „Din instrumentarul lingvistic acordat în acest fel s-a înălțat un cântec tulburător...”, el o taxează drept o interpretare reducăționistă și se întreabă, ca un tipicar: „Să nu fie Eminescu decât un cântec, o melodie obsedantă?” (p. 127). Vine, apoi, schematică contestare demitologizantă: „S-ar putea însă ca tocmai Vianu să aibă dreptate. Toată mitologia eminesciană s-a înălțat pe celebritatea dintâi, izvorâtă din muzicalitatea obsedantă a versurilor” (p. 127).

Punctul polemic pe *i* se pune și aici, întrebarea luând o cotitură antifrastică: „De la o generație la alta, opera și gândirea poetului s-au încărcat cu semnificații, așa că aproape nu mai observăm punctul de plecare. Dar dacă așa stau lucrurile, această muzică misterioasă, marea forță a poetului, se poate dovedi, nesprijinită suficient de alte argumente, și marea sa vulnerabilitate” (p. 127).

Două faze: cea a comunismului antinațional și cea a comunismului naționalist profilează un alt Eminescu, bineînțeles ideologizat, cercetătorul surprinzând atmosfera ideologizată și în modul în care poetul e înțeles, trunchiat, propulsat în acțiunea de universalizare a valorilor românești. Sunt selectate din interpretările exegetice ale lui Eminescu cea a lui Negoțescu, care e de părere că postumele sunt mai valoroase decât antumele, impunând o disociere a unei fețe *plutonice* (vulcanice, vizionare, valorificatoare de mituri) și una *neptunică* a versurilor conceptuale, cizelate conform disciplinei clasice, și cele ale lui Edgar Papu și Constantin Noica.

Pentru demersul său mitologic i se pare mai interesant Papu prin protocronismul său, înălțat pe credința că românii n-au fost astfel numai imitatori, ci și deschizători de drumuri. Eminescu, printre altele, n-a fost numai un romantic ci și unul dintre marii precursori ai „poeziei moderne”. *Oda (în metru antic)* este, în viziunea sa, o primă valoroasă piesă a existențialismului. Superioritatea poetului român apare în toată strălucirea, ca și superioritatea României, „țară mică, dar al unui spirit mare”.

A spus așa ceva Edgar Papu? Bineînțeles că nu, iar considerațiile sale pot fi socotite absolut normale în cadrul studiului comparativ, pe care le practică, cu o anumită perspectivă subiectivă, istoricii literaturii.

La mitologie, și încă la una foarte înaltă, îmbie și formula lui Noica „omul deplin al culturii românești”. Evident, pe istoricul nostru nu l-au mai interesat dovezile filosofului, foarte convingătoare de altfel; i-a fost suficient aerul „bombastic” al expresiei, astfel încât el și-a permis chiar să arunce, cu sarcasm și într-o manieră impardonabilă, deloc inteligentă: „Încolțește și o îndoială (formulată deja de Călinescu): aspirația aceasta spre absolut, chiar pentru aflarea unor lucruri care îi rămâneau interzise, din pricina lipsei totale de pregătire și de mijloace (fizica sau limba

chineză!), nu a fost oare și un simptom al dezechilibrului mintal? (fiindcă, vrem, nu vrem, ajungem și la momentul 1883). Depinde, ca în toate, pe ce față citim lucrurile" (p. 159).

Firește, lui Lucian Boia îi face o bucurie, din cele răutăcioase, să citească pe fața urâtă, pidosnică, grotescă.

Racordarea metodologică la ideologiile naționale și naționaliste, surprinse cu obiectivitate, se vor, evident, completează cu constatarea unui adevăr ce nu corespunde canonului mitologic: în România postbelică nu a apărut decât cu amânări și sincope opera integrală a lui Eminescu, încât nu se poate spune că am avut de-a face cu o mitologie totală.

Înaintând în activitatea noastră imediată, cercetătorul incriminează basarabenilor faptul că l-au transformat mai mult decât „într-un român absolut”, într-un Dumnezeu al nației române. De unde să știe istoricul atotștiutor Lucian Boia că românii basarabeni au fost persecutați și omorâți pentru Eminescu, că el a călăuzit procesele de Renaștere a basarabenilor (aceste lucruri pot fi luate în derâdere doar de niște inși total lipsiți de scrupule etice).

Fractura intervenită în eminescologie este, după Boia, reprezentată de Eugen Simion și Nicolae Manolescu, un conservator pentru care Eminescu rămâne integral valabil și demn de interes și unul care pledează pentru „despărțirea de Eminescu, în scopul unei abordări critice și selective, singura în măsură de a-l readuce pe poet în contemporaneitate”. Se face referire la capitolul „destul de sever” din *Istoria critică a literaturii române*, unde sunt tratate cu rezerve postumele, proza, dramaturgia și publicistica (deși e apreciată contribuția Monicăi Spiridon în recunoașterea valorii ei literare) și unde cercetătorul găsește sacrosanta pentru el afirmație: „Nu încapă îndoială că Eminescu a fost naționalist, xenofob, cu

pulsiuni rasiste și antisemite, tot mai vii spre sfârșitul vieții”. Nu e trecută cu vederea și furibunda constatare că din *Caietele* facsimilate „nici un rând din acestea nu prezintă vreun interes”.

Grave incriminări în stil exclusivist-desființator se aduc membrilor Academiei Române, niște ignoranți dedați aproximărilor hazardate, în frunte cu președintele ei, inginer-electronistul și fizicianul Ionel-Valentin Vlad, care face această surprinzătoare decriptare în poezia eminesciană a unei sugestii privind colapsul sistemului solar, care conform unui model astrofizic elaborat prin 1920-1930, își va epuiza combustibilul și va transforma soarele într-o uriașă stea roșie cu dimensiuni care vor cuprinde orbita Pământului, după ce „a înghițit” planetele Venus și Mercur (cam după încă 5 mld de ani):

„Soarele, ce azi e mândru, el îl vede trist și roș, cum se-nchide ca o rană printre nori întunecoși...”.

Acad. Ionel-Valentin Vlad vibrează la o reprezentare poetică, apropiată de modelul astrofizic al evoluției sistemului solar elaborat pe teme științifice. Se face caz, apoi, de ortografierea lui Schopenhauer cu doi de *pp*. Or, și istoricul scrie *românescă* în loc de *romanescă*, *contrastată* în loc de *contrastantă*, fapt care nu îndreptățește să-l învinuim că nu cunoaște gramatica.

Pe Ioan-Aurel Pop îl mustră că vrea să-l spele pe Eminescu de reproșurile aduse xenofobiei și antisemitismului său, academicianul având în vedere contextul în care și-a formulat opiniile publicistice de la *Timpul*.

În ce ne privește, incriminarea că promovăm un Eminescu atotștiutor și a toate „prevăzător” ne-o asumăm și vom spune, precum spun copiii că „mai mult nu vom face”, numai că am demonstrat – nici mai mult, nici mai puțin, – punând textele în paralelă cu Eminescu și Heidegger, Eminescu și

Max Scheler spun despre limbă și despre sociologie aceleași lucruri, pe care le expune poetul nostru în *Fragmentarium*.

Le reluăm încă o dată aici.

Mihai Eminescu: „Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră. Precum într-un sanctuar reconstituim piatră cu piatră tot ce-a fost înainte – nu după fantezia sau inspirația noastră momentană – ci după ideea în genere și în amănunte, care-a predominat la zidirea sanctuarului – astfel trebuie să ne purtăm cu limba noastră românească [...] Limba românească e la sine acasă o împărăteasă bogată căreia multe popoare i-au plătit dare în metal dur pe când ea pare a nu fi dat nimănui nimic”

Martin Heidegger: „Omul se poartă ca și cum *el* ar fi făuritorul și dascălul limbii, când de fapt *ea* este stăpâna omului (subl.în text – *n.n.*) [...] Limba este domeniul (*templum*), adică locul de adăpost al Ființei [...] Limba este locul de adăpost al Ființei. În lăcașul ei trăiește omul. (Cei ce gândesc și făuritorii de vers sunt veghetorii acestui adăpost)”.

(În cazul în care Lucian Boia nu este familiarizat cu terminologia religioasă, deși ca un atoatecunoscător ar trebui s-o știe, precizăm că „sanctuar”, folosit de Eminescu, este un loc „în templu”, folosit de Heidegger în latină, semnificând, prin extensiune, și „lăcaș”, ca loc de adăpost, sinonim cu „locaș”).

Mihai Eminescu: „Sociologia e între toate științele unica ce atinge interesele oamenilor, sentimentele, patimile și prejudițiile lor”.

Max Scheler: „Punctul de vedere sociologic este lăuntric oricărui proces de cunoaștere, inclusiv cunoașterii științifice”.

(Menționăm ca pe o curiozitate, demnă totuși de știut, că Georges Gurvich, care a trăit după ce Eminescu a trecut la cele veșnice, vorbea despre faptul că „sociologia trebuie să se ocupe de diferite grade de

contopire și de întrepătrundere a cunoștințelor într-un Noi: Masă. Comunitate. Comuniune.” Credem că atunci când Eminescu se referea la „interesele oamenilor”, avea în vedere tocmai acel *Noi*.)

Ne miră că, pornit pe acțiuni de demitizare de proporții, Lucian Boia nu a luat în deriziune și decizia luată de NASA și Uniunea Internațională a Astronomilor de a acorda celui mai mare crater de pe Mercur numele lui Eminescu.

Volumul ne dezamăgește în multe privințe, punând total în umbră nu personalitatea poetului, ci persoana exegetului, spulberând și mitul *Istoricului absolut, singurul* în stare a ne da istorii *reale*, precum se spune în adnotarea editorială.

Expunem punctual contraargumentele noastre:

– autorul nu cunoaște opera eminesciană, citând doar o strofă (imperfectă) din *Luceafărul*, strofe din *Pe lângă plopii fără soț*, două rânduri din *Venere și Madonă* și integral *La steaua* (o adaptare după un poet german; poetul german e Gutfried Keller, la care nu se găsește, însă, ultima strofă) și câteva rânduri din *Împărat și proletar*, preluate probabil din studiul lui Dobrogeanu-Gherea;

– eminescologia din ultima perioadă, care a înregistrat faze importante și lucrări de valoare care aduc unghiuri de abordări novatoare, de asemenea nu este cunoscută de el; multe lucrări din ultimul timp sunt prezentate în breviare bibliografice expeditiv;

– sunt distinse doar două direcții în studiile eminesciene, una „tradițională” reprezentată de Eugen Simion ceea ce e o luare în bășcălie a aportului academicianului adus la readucerea în actualitate a lui Eminescu prin studii profunde, realizare de noi ediții critice, facsimilarea Caietelor, constituirea unor comisii de examinare a diagnosticului bolii; alta fiind

reprezentată de Nicolae Manolescu, cunoscut mai degrabă prin câteva luări de atitudine antieminesciene;

– substituirea judecăților de valoare, bazate pe solide temeuri științifice, prin zeflemele de mahala de tip: lucrarea lui Călinescu e foarte bună, e autentică, dar (cumătra) Ioana Bot zice că e proastă și inautentică; deci până la urmă nu are nicio valoare:

– nivelul științific se prezintă la cota cea mai joasă din cauza argumentării rudimentare (bun / rău);

– instrumentarul critic e sărac și învechit, apropiat de limbajul de lemn și de cel al manualelor și crestomațiilor școlare;

– este omisă în totalitate eminescologia străină și referințele unor mari poeți din alte areale culturale; dacă ar fi făcut așa ceva, autorul s-ar fi mirat nespun de mult că fără gând de a spori mitul Eminescu majoritatea l-a apreciat înalt; bunăoară, criticul cubanez Salvador Bueño, recenzând volumul de traduceri realizate de Rafael Alberti și Maria Tereza Lea, îl consideră „cel mai mare poet elegiac al lumii”; calificative superioare de acest fel găsim și la alții.

Impresia generală pe care ne-o produce cartea prof. Lucian Boia (în paranteze fie spus: nu ne-am dori să-i fim studenți) e că nu aplică, dat fiind că a ambiționat să facă și analiză literară, vreo metodă, preluată din cele practicate astăzi în domeniul studiilor științifice.

„Metoda” sa e una ocultă, ținând de vrăjitorie, de o întindere de cercuri negre mefistofelice ale demonstrației: tot ce se întâmplă în jurul lui Eminescu nu ține de o anumită linie evolutivă, fie și sinusoidală, cu contribuții exegetice originale modeste (multe) sau eronate (cum se atestă în cazul marilor figuri), ci de o curbă drăcească a evoluțiilor exagerate care corespund unui canon al mitologizării, al cărui mecanism îl știe doar

Lucian Boia, *singurul* înzestrat, după cum ne avertizează adnotarea editorială, și cu darul de a-l demonta. Știință dublă – a felului în care se face și a modului în care trebuie desfăcut-, care impune figura exponențială a „istoricului absolut”.

Dumbrăveni-Suceava,

Iulie 2016

UN ROLLER AL EMINESCOLOGIEI

Theodor CODREANU

Mitologie sau mistificare?

Un ins care crede că se pricepe la toate, inclusiv în materie de eminescologie, este Lucian Boia, militant în slujba ideologiei *political correctness*, armă prin care crede că va produce „revizuirea” istoriei românești echivalată integral cu o *mitologie*, fără legătură cu *știința*. Altfel spus, cu *adevărul*. Punctul de plecare al lui Boia nu este doar „ciupeala” la cântar de natură comercială, ci, ca să ne menținem în termeni eminescieni, el falsifică însuși *cântarul adevărului*, lucru extrem de grav și care descalifică de la bun început, chiar dacă în fața necunoscătorilor el poate face o puternică impresie, cum i s-a întâmplat lui Cătălin Ștefănescu, autorul unei emisiuni longevive și onorabile de la Televiziunea Română, „Garantat 100%”. Capul de afiș al emisiunii dedicate poetului, 15 ianuarie 2016, a fost cartea lui Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* (2015), carte în fața căreia moderatorul s-a arătat de-a dreptul extaziat, lăudând informația, claritatea, argumentația, chit că toate debordează de un schematism izbitor, „demitizarea” promisă fiind, în realitate, o *mistificare* nerușinată. Lucian Boia are, într-adevăr, capacitatea unei demonstrații ideologice, care, în viziunea lui este aceea a *demităzării*, pornind de la teza că tot ce nu convine planului „corect politic” musai trebuie să fie declarat *mit*, adică o minciună ordinară îngurgitată de prostime cu ajutorul unor falși intelectuali.

Primul semn al falsificării cântarului adevărului este denaturarea conceptului de *mit*. Lucian Boia era obligat să studieze mai întâi ce gândesc atât cei vechi, cât și modernii despre *mit* (inclusiv ce gândește Eminescu!), despre resorturile nașterii unui mit, despre *adevărul* încorporat de simbolistica mitului. În atare privință, el se dovedește incapabil să iasă dintre zidurile reci, încorsetante, ale unei gândiri hylotropice, mecaniciste, de vetust cadru raționalist cartezian. În contradicție cu logica monovalentă a judecătorului său de astăzi, Eminescu gândea într-o perspectivă holotropică, la care „demitizantul” de-acum nici măcar nu poate visa, darmita s-o mai și priceapă. Pentru că are oroare de gânditori ai fenomenului mitologic precum Mircea Eliade, Boia decretează că mitul e o formă cancerigenă în sânul omenirii (mai ales la popoarele mici, cum sunt românii!), cancer care trebuie extirpat sau chimioterapeutizat. Asta se vrea cartea lui despre „mitul Eminescu”. Ne anunță încă din titlu: mulții, „psihotici” cum sunt, au *făcut* mitul. A sosit însă vremea *desfacerii* lui: iată misiunea istorică încredințată de Zeița Rațiunii inegalabilului Lucian Boia.

„Descoperirea” noului „eminescolog” e că mitul Eminescu a fost zidit *pas cu pas* de către Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, A.C. Cuza, G. Ibrăileanu, Octav Minar, G. Călinescu, Mircea Eliade, Perpessicius, Ion Vitner, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, George Munteanu, Edgar Papu, Petre Țuțea, Constantin Noica ș.a.m.d., culminând în comunismul național, parcă în vederea unei *finalități* de factură hegeliană: împlinirea geniului românesc în două personalități: Nicolae Ceaușescu și Emil Cioran, ultimul mare „fanatic” al mitului Eminescu. Tot ce s-a zidit, cu migală, într-un secol, la statuia lui Eminescu în slujba acestor doi din urmă s-a făcut: „Cât se va fi multiplicat Eminescu, ca să se potrivească atât de bine și cu Ceaușescu, și

cu Cioran!"¹ Boia avea neapărată nevoie de Ceaușescu pentru a-i arunca în flăcările iadului pe Eminescu și pe Cioran! Cu toate acestea, constată, alarmat, că deși Ceaușeștii au fost ciuruți de gloanțe, democrația postdecembristă nu i-a lecut pe români de mitul Eminescu. Dimpotrivă, continuă avalanșa de cărți despre poet; ba, un Eugen Simion amplifică mitul publicând miile de pagini manuscrise, care n-ar avea nicio valoare literară. Aici, îi vine în sprijin o apreciere a lui Nicolae Manolescu, unul dintre puținii demitizanți: „Literar, nici un rând din acestea nu prezintă vreun interes.”² Boia crede că nici vreun interes de altă natură, încât, prin eforturile sale „ilegale” (vezi procesul care i s-a intentat din cauza editării manuscriselor eminesciene), Eugen Simion intră în rândul ultimilor „mitomani”: „Eugen Simion este un conservator pentru care Eminescu rămâne integral valabil și demn de interes.”³ Încât democrația, în loc să ne scape de Eminescu, ni-l vâără și mai tare pe gât, ca pe broscoiul unui curat și luminat politician, ceea ce a făcut ca un sensibil tânăr licean, viitorul inițiator al „faimosului” număr 265/1998 al revistei „Dilema”, Cezar Paul-Bădescu (actualmente pus să ne inițieze în lectura cărților, la aceeași televiziune care a reușit să nu mai fie „națională”, mirându-se că nu mai are audiență!), s-a simțit așa de sufocat, încât, Doamne, ferește, era să sucombe din pricina lui Eminescu. Firește, Boia citează cu generozitate din cel agresat de poet, mai mult decât din textele eminesciene: „Poezia lui Eminescu nu mă încânta, de fapt ea nici nu exista pentru mine, decât cel mult ca obligativitate școlară – era, deci, lipsită de substanță. (Oare de la cine lipsea „substanța”?, n.n.). La rândul lui, poetul însuși era ceva incert și

¹ Lucian Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 170.

² Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralele 45, Pitești, 2008, p. 408.

³ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 183.

ridicol, ca o statuie de metal goală pe dinăuntru și cu dangăt spart.” Admirabil autoportret... autodemitizant! Demn de „luciditatea” boiană, care continuă să ne compătimizească și să ne dea lecții de eminescologie. Alt geniu luat ca martor din „adevărata eminescologie” este Marius Chivu, care a constatat și el, la fel de sigur, că „elevii fug când aud de Eminescu”, fiind „urât” teribil de ei. Uită să spună de care elevi e „urât”.

Boia este la fel de entuziasmat de alt „eminescolog”, Dan Alexe, care ne dă un compătimitor ultimatum: „Mai terminați cu Eminescu. Creșteți mari. Dacă trăia azi, ar fi lucrat probabil la ICR, ar fi fost frustrat și arogant.” Confuzie de persoane într-o minte „necrescută”: între Patapievici și Eminescu! Pe Dan Alexe l-a luat gura pe dinainte, vorbind de funie în casa spânzuratului! Are dreptate Lucian Boia: „Ce să mai spunem. Am vrut democrație, trebuie să-i suportăm și consecințele: cuvântul e liber!”⁴ Credea, hiperlucidul nostru, că se referă la întreținătorii „mitului Eminescu”, neștiind că *nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră*. Ne arată așa cum suntem!

Dar să revenim la mit. Obsedat de ideea că mitul e minciună, domnul Boia, „hermeneutul”, ar fi trebuit să știe că mitul, în simbolistica lui, este o formă narativă de cunoaștere mai complexă decât raționalismul modern demitizant, simplificator. René Girard deplângea impasul *pseudoliberalismului individualist* european, care, alături de marxismul defunct și de nazism, a ajuns să fie curentul de gândire *cel mai rupt de realitate* din câte s-au perindat în istorie, ignorând că *mitul precreștin* era superior *demitizării* postmoderne, nefiind un simulacru. (A se vedea *Violența și sacrul, Prăbușirea Satanei* ș.a.). Eminescu știa asta, răspunzându-i, *avant la lettre*, acuzatorului său de azi: „E păcat cum că românii au apucat

---

⁴ *Ibidem*, p. 185.

de-a vedea în basm numai basmul, în obicei numai obiceiul, în formă numai forma, în formulă numai formula. Formula nu e decât manifestațiunea palpabilă, simțită a unei *idei oarecari*. Ce face d. e[x]. istoricul cu mitul? Îl lasă cum e or îl citează mecanic în compendiul său de istorie, pentru a face din el jucării mnemotehnice pentru copii? (Exact ceea ce face un pseudoistoric precum Lucian Boia!, n.n.). Nimic mai puțin decât asta. El caută spiritul, ideea acelor forme, cari ca atare sunt minciune și arată cum că mitul nu e decât un simbol, o hieroglifă, care nu e de ajuns că ai văzut-o, că-i ții minte forma și că poți s-o imiți în zugrăveală pe hârtie – ci aceasta trebuie citită și înțeleasă.”⁵

Aici e problema d-lui Boia: el se oprește la „minciună” și nu înțelege nimic din mit, fiind orb și surd la ceea ce se ascunde. Altfel spus, cum a sesizat Eminescu, nu se comportă ca un adevărat istoric, ci ca un ideolog. De pildă, el nu știe că mitul precreștin rezolvă totdeauna o *criză sacrificială*, rezultat al *violentei* din lume. E în joc existența unei colectivități care crede, în cele din urmă, că mânia zeilor poate fi potolită prin identificarea *vinovatului* transformat în victimă ispășitoare, sacralizată, divinizată, în cele din urmă. Girard a demontat întreg mecanismul țapului ispășitor. Criza sacrificială trece prin fazele *toți-contra-toți* și *toți-contra-unul*, pentru ca, finalmente, prin sacrificarea și sanctificarea aceluși Unu, să se reinstituie pacea și armonia în comunitate. Nu e cazul cu Eminescu, din două pricini fundamentale: 1) Mitizarea victimei ispășitoare este un fenomen precreștin, or, prin sacrificarea Mântuitorului s-a pus capăt istoriei victimei ispășitoare. Biblia este cel mai complex și mai limpede *text victimar*. Încă profeții Vechiului Testament, în frunte cu Isaia, anunță că venirea lui Emmanuel/Hristos înseamnă și suprimarea jertfelor de animale,

⁵ M. Eminescu, *Fragmentarium*, Editura Eminescu, București, 1981, ediție îngrijită de Magdalena Vatamaniuc-Lungu, p. 237.

nemaivorbind de jertfele umane⁶. Raționaliștii confundă Evanghelia cu mitul. Ei vorbesc despre *mitul creștin*, ceea ce constituie cea mai grosieră lectură a Bibliei. Între mituri și Evanghelii, asemănarea nu are sens decât sesizând *diferența* fundamentală dintre ele, arată Girard. Evangheliile explică miturile, dar miturile nu pot explica Evangheliile. Fiind creștin „ridicat la puterea a 10-a”, cum se autodefinește poetul într-un text enigmatic (fila 8 a mss. 2275 bis), Eminescu poate interpreta miturile prin Evanghelie, dar nu și „mitograful” său contemporan, care face alergie și în fața creștinismului ortodox pe care-l acuză că a contribuit la crearea „mitului Eminescu”. 2) În atari condiții istorice, este o gafă evidentă să îl plasezi pe Eminescu într-o epocă precreștină, afirmând că la sfârșitul secolului al XIX-lea românesc se putea naște un mit. O fi fost Eminescu „paseist”, dar nici chiar așa ca domnul Boia, care-l trimite pe poet nu în vremea lui Alexandru cel Bun, ci în aceeași perioadă în care s-a zămislit mitul lui Oedip! Nu a existat în România anului 1883 o *dezordine* socială, publică, în stare să provoace o criză sacrificială de tipul *toți-contra-toți*, pentru ca, în cele din urmă, să se transforme, prin contaminare mimetică, în aflarea *țapului ispășitor* într-un singur individ (*toți-contra-unu*), iar acesta să fie Eminescu. O contrazice însuși Lucian Boia, care caută să demonstreze că Eminescu nu însemna prea mare lucru în epocă pentru ca să fie asimilat cu o primejdie publică. Deci mitul nu se putea naște. Și totuși „s-a născut”, crede Boia, iar pentru asta „istoricul” inventează o geneză agonică, treptată, cu suișuri și coborâșuri, pe parcursul unui veac și ceva. O aberație mai întinsă ca aceasta nu se poate imagina. Un mit, dacă există, nu poate fi negat, distrus prin demitizare, cum încearcă „noii eminescologi”.

⁶ Cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Isaia. Omilii la Ozia*, trad. din greaca veche și note, de Laura Enache, studii introductive, de Ingrid Bauer, Editura Doxologia, Iași, 2013, pp. 38-40.

Mitul lui Narcis a devenit un bun cultural al umanității, tocmai pentru că e mit. Îl poți uita prin incultură, ignoranță. Dar, se pare, chiar și Lucian Boia nu dorește ca Eminescu să dispară în neant, ci numai pretinsul „mit”. Este o evidentă confuzie între *mit* și *cultul* pentru o mare personalitate. Eminescu s-a impus în rândul personalităților emblematice din culturile naționale, precum Dante, Shakespeare, Goethe, Hugo, Pușkin, ceea ce afirmă textual Tudor Vianu, de pildă. Așadar, Eminescu este o *realitate* pe care Boia, din rațiuni obscure, o agresează cu o mână și dă de înțeles c-o apără cu alta. Este soluția unei tipice conștiințe sfâșiate, ivite în urma unui traumatism sau a unui experiment în sânul căruia Boia et comp. sunt cobai ideologici, în cazul nostru. Am mai invocat experimentul unui celebru neurofiziolog, Wilder Graves Penfield (1891-1975). El a întrerupt, la un pacient, legătura neuronală dintre cele două emisfere ale creierului și a constatat un fapt uluitor: individul a început să se agreseze cu o mână și să se apere cu cealaltă! Victimă a unui experiment izomorf, ideologic, de astă dată, Lucian Boia îl atacă pe Eminescu în postura lui de „român absolut” (istoricul însuși, fiind român, pe sine se agresează, sub imperiul *sentimentului românesc al urii de sine*, cum ar spune Luca Pițu) și crede că-l apără pe Eminescu neromân, cosmopolit, în postura exclusivă de *poet*. Șmecheria aceasta e cusută cu ață albă, fiindcă în transformă pe Eminescu într-o maladivă ființă schizofrenică (ceea ce unii medici au și încercat). În realitate, Eminescu e cel întreg. Nu poți apăra poetul distrugând gânditorul. Îi trimiți în neant pe ambii. De fapt, asta și face Lucian Boia, refugiindu-se în fantezmele unui raționalism mistic.

Matrapazlâcuri anamorfotice

Și iată cum procedează: printr-un flagrant dezbin de sine, ca în experimentul lui Penfield. Mitul de „desfăcut” ar fi Eminescu, „românul absolut” (Petre Țuțea), „expresia integrală a sufletului românesc” (Nicolae Iorga), „poetul național” (G. Călinescu), „omul deplin al culturii românești” (Constantin Noica) etc. Împotriva acestor *formule* (termen eminescian!) s-a declanșat un adevărat război al „demitizanților”. Ei nu pot identifica aici decât „formule” mitologizante. Vorba poetului: *în formulă numai formula pot citi ca niște bieți inși aflați în curs de alfabetizare*. Nu le dă prin minte că asemenea formule trimit la *arhetipuri* (C.G. Jung), la *realitatea holotropică*, transpersonală (Stanislav Grof), inaccesibilă gândirii leneșe, *respinse de idee*, cum ar zice Ion Barbu. N-au citit sau n-au înțeles nimic din *Archaeus*, ca *singura realitate pe lume*. Lucian Boia recunoaște, totuși, la Eminescu o „realitate”: *muzica poeziei sale, îndemnat, pretinde el, de Tudor Vianu: „Să nu fie Eminescu decât un cântec, o melodie obsedantă? S-ar putea însă ca tocmai Vianu să aibă dreptate. Toată mitologia eminesciană s-a înălțat pe celebritatea dintâi, izvorâtă din muzicalitatea obsedantă a versurilor.”*⁷ O fi, numai că Vianu nu vorbește de un mit Eminescu, ci despre o realitate culturală Eminescu. Dar dacă la Vianu, la G. Călinescu, la Camil Petrescu ș.a.m.d. muzica eminesciană are consistență ontologică și estetică, deopotrivă, la Boia devine sămânța răului, *vinovată* de nașterea mitului Eminescu. În realitate, ar fi putut înțelege că muzica eminesciană descindea deja dintr-un arhetip: muzica lui Orfeu, care s-a întâmplat să fie și trac. Dar Boia nu a întârziat să manifeste oroare față de dacismul eminescian impregnat de harfa lui Orfeu. Nu arhetipul orfic, transpersonal, până la care plonjează Eminescu este pus în balanță, ci frica de mitul Eminescu pus pe

⁷ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 127.

seama primilor critici, în frunte cu Titu Maiorescu. Admite, fără să-l citeze pe G. Călinescu, că muzica eminesciană este *inexplicabilă*. Inexplicabilă va fi fost și aceea a lui Orfeu. Eminescu o știe și își asumă orfic lumea, identificată de poet și cu *armonia lui Plato* sau a pitagoreicilor. Literatura fiind fiica mitologiei (Eliade), era firesc ca transferul orfic să se producă și asupra imaginarului eminescian. *Sonetele către Orfeu* ale lui Rainer Maria Rilke, ca să dau un exemplu, intră în acest transfer mitic prezent și-n imaginea Orfeului eminescian din *Memento mori* și din alte texte. Dar un transfer mitic nu înseamnă și crearea unui nou mit, ci e o variațiune pe aceeași temă. Orfismul eminescian intră în sfera valorilor, nu a mitologiei, înțeleasă de Boia ca *mitizare* confundabilă cu „mistificarea”, cu minciuna. Ca să-și ușureze misiunea, Boia apelează la clișee și „matrapazlâcuri” (vorba lui Eugen Ionescu) de felul celor emise de un Ioan S. Ordeanu, între 1914-1933, cel care vedea peste tot în opera lui Eminescu simboluri ale României⁸. Printr-un joc sofistic, el transferă clișeele de tip Ordeanu asupra întregii eminescologii. Să-i urmărim efortul descriptiv al „genezei” și multiplicării „mitului” Eminescu, totul împănat cu locuri comune pe care, cel mai adesea, le prezintă ca „descoperiri” proprii, mimând superioritatea absolută față de tot ce s-a „scornit” pe marginea valorilor eminesciene. Premisa lui e să combată toate „prejudecățile”: „Vor spune cei pătrunși de superioritatea absolută a poetului că în cazul lui nu de mit este vorba, ci de purul adevăr. Cu alte cuvinte, Eminescu e într-adevăr chiar atât de mare pe cât îl arată mitul.”⁹ Nu, nu este, ne asigură Boia, reducând eminescianismul la cercul strâmt al raționalismului său. Măreția lui Eminescu a fost *afirmată*, înțeleasă de la sine, nu și *dovedită*, crede demitizantul. Boia reia toate atacurile perindate în mai bine de un secol spre a „dovedi” că poetul a

⁸ *Ibidem*, pp. 66-68.

⁹ *Ibidem*, p. 15.

fost „mitizat”. „Hermeneutul” nu-și dă seama că repunerea pe tapet a ostilităților față de Eminescu atestă limpede *inexistența condiției mitice* care presupune *unanimitatea* unei comunități față de cel sacralizat. Sacralizarea unei persoane, în timpurile moderne, nu mai e posibilă nici măcar în dictaturi, unde se nasc opoziții, disidențe. Întreținerea unui cult al personalității n-ar supraviețui morții sau înlăturării dictatorilor. Repet, Boia confundă planurile, și nu în mod inocent, între mit și cultul personalității. Dovadă că asimilează „mitul Eminescu” cu apologia deșăntată a lui Nicolae Ceaușescu. Controversele din jurul lui Eminescu, începute din timpul vieții, neîncheiate nici astăzi, arată limpede că nu e vorba de mit, ci de o personalitate puternică, vie, un geniu în stare să genereze metamorfoze profunde în paradigma unei culturi. Asta nu le dă pace lui Boia și comilitonilor. Coșmar de peste un secol.

Firește, „desfacerea mitului” trebuia să înceapă cu limba română. Între primii contestatari, inși precum Aron Densusianu, Anghel Demetrescu, Gr. Gellianu, Alexandru Grama i-au reproșat lui Eminescu necunoașterea limbii române, abaterile grave de la norme. Adevărul fiind prea izbitor împotriva acestora, Boia admite că „Din apriga încleștare cu limba română, poetul a ieșit în cele din urmă învingător.”¹⁰ Eroare gravă: Eminescu nu s-a „încleștat” niciodată cu limba română, ci i s-a *supus* ca nimeni altul, căutând-o peste tot, în vorbirea poporului, în folclor, în opera înaintașilor. E o biruință în *supunere* în fața geniului limbii române. Boia nu știe de afirmația capitală a poetului: *nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră*, formulare asociată cu: *nu noi suntem stăpânii adevărului, ci adevărul este stăpânul nostru*. Așadar, nu e vorba de nici un război al lui Eminescu nici cu limba română, nici cu adevărul, ci cu neorânduiala din

¹⁰ *Ibidem*, p. 14.

limbă și cu neorânduiala produsă de minciună: „Cel mai mare păcat al oamenilor e frica, spaima de-a privi în față, și-a recunoaște adevărul. El e crud acest adevăr – dar numai el folosește.”¹¹ E doar una dintre multele afirmații despre *adevăr* la Eminescu. Altfel spus, adevărul trebuie căutat peste tot, și în mit, și în poveste, căci în ele stă ascuns *archaeus, singura realitate pe lume*. Dar treaba asta e prea complicată pentru raționalismul reduționist al d-lui Boia.

„Hermeneutul” nostru trece însă peste toate și vrea să ne lumineze: „Cum de s-a petrecut transfigurarea?” Adică trecerea în mit. Bănuiește că e la mijloc o „emoție împărtășită”, trăită de cititorii poetului în fața *muzicalității* versurilor, muzica fiind pe înțelesul oricui, ca și versurile eminesciene, simple, la mintea cocoșului. Texte precum *La Steaua* (*sic!*) și *Luceafărul* sunt de-a dreptul *didactice*, pe înțelesul tuturor. Ba, în simplismul său, poetul a mai ținut să dea explicații despre înțelesul poemului într-o cunoscută notă pe fila 56 a mss. 2275. Un critic s-a străduit, totuși, să-l facă pe Eminescu să pară mai complicat, văzând în el *un poet dificil*. E vorba de Vladimir Streinu. Nici cum, Eminescu, în realitate, nu trece de suprafața lucrurilor, e mai „profund” doar în „ipotezele exegeților decât în intențiile poetului”¹². Astfel, miile de pagini care s-au scris despre *Luceafărul*, dar nu numai, sunt neantizate dintr-o singură măiastră lovitură, ca semne ale nebuniei mitologice a eminescologilor. O nebunie generală a culturii românești! Cum de s-a ajuns să se spună bazaconia că *Luceafărul* este „poemul «suprem»”? se întrebă uluit Lucian Boia, când bietul text „are un înțeles cât se poate de explicit (în ciuda exegeților care au încercat să-l mai complice). Cititorul poate pricepe fără

¹¹ M. Eminescu, *Fragmentarium*, p. 126.

¹² Lucian Boia, *op. cit.*, p. 17.

dificultate ceea ce poetul a ținut să precizeze”¹³. Se putea altfel? Făcătură mitologică!

Poezia de dragoste? Și aceasta facilă, simplă versificație, *romanță*, gen minor care nu poate evita „căderea uneori în banal, și nici o anume «dulcegărie»”¹⁴. Exemplul edificator este *Pe lângă plopul fără soț (sic!)*, „cea mai cunoscută și în egală măsură cea mai rea și cea mai bună compoziție de acest gen. Strofa care urmează reprezintă probabil nivelul cel mai de jos din întreaga operă a lui Eminescu”. (Boia citează prost, nerespectând dispunerea versurilor de către poet, nu cunoaște titlurile multor poeme și este un precar mânuitor al folosirii virgulei în propriile texte!). Nu are nicio bănuială că versul cu care începe strofa vizată: „O oră să fi fost amici,” e, de fapt, în voința auctorială, *O oară...*, iar dacă ar mai avea și obiceiul lecturării eminescologilor, ar fi aflat de la N. Georgescu cam ce-ar fi vrut să spună Eminescu prin *oară*, altceva decât *oră*. *Luceafărul* este redus de „exeget” tot la condiția unui op de prost gust a unei romanțe, ceva mai complicată, care „nu e departe de cea a «plopilor fără soț»”, iar asta trece în ochii stupizi ai cititorului mortificat în mit drept „elaborarea eminesciană desăvârșită.”¹⁵ Recunoaște și el, preluând alte poncife ale unor critici, că Eminescu era un „perfecționist”, dar numai în raport cu *forma*, ceea ce l-ar fi împiedicat să fie atent la noutățile artei poetice din plan european și autohton. De aceea, a rămas un nefericit conservator și-ntr-ale poeziei, mergând spre simplificare și refuzând revoluționarea domeniului, în consecință nedându-i prin minte să arunce peste bord învechitele reguli ale prozodiei și versificației¹⁶. Ignorant în materie de formă poetică, Boia desparte, vetust, *formă* și *fond*, neavând curiozitatea să discearnă cam ce-a vrut Eminescu să

¹³ *Ibidem*, p. 18.

¹⁴ *Ibidem*, p. 19.

¹⁵ *Ibidem*, p. 20.

¹⁶ *Ibidem*, p. 13.

spună în texte de felul celui următor: „S-a zis de mult că frumusețea consistă în proporția de forme. *Nimăru* (s.n.) nu i-a venit în minte că consistă în proporția de mișcări și, cu toate acestea, asta e adevărata frumusețe. Frumuseți *moarte* sunt cele cu proporție de forme, frumuseți *vii* cele cu proporție de mișcări. E evident că această proporție de mișcare unde nimic nu e prea întins, nici prea flasc, e o stare de echilibru – fericirea.”¹⁷

Ca să scurtăm lucrurile, asta e părerea d-lui Boia în materie de poezie eminesciană, *simplismul* ei fiind singurul argument în geneza mitului. Numai că exegeții poetului nu s-au mulțumit cu atât, ei au o posibilitate neașteptată de *mitizare* și-n în ziaristica lui Eminescu. Mai mult, în accidentul biografic de la 28 iunie 1883 au descoperit o adevărată mană picată din cer, adăugând *vrăjirii* muzicale de romanță alte dimensiuni ale mitologiei secolului al XIX-lea: „geniu nebun”, „geniu neînțeleș”, „poet blestemat”, *tânăr* rătăcind „ca un «mort viu»” printre contemporani: „Tinerețea, ca și nebunia, e parte integrantă (și puternic valorizabilă) a mitului său.”¹⁸ Sigur că ne putem exercita în voie maliția și „superioritatea” față de mentalitățile de școală romantică sau simbolistă din secolul al XIX-lea. E posibil ca în ochii primilor cititori ai ediției princeps, din 1883-1884, să fi primat cele zise de d-l Boia (o spun și eu cu mult mai argumentat și detaliat), dar a afirma că nu valoarea volumului de *Poesii* a contat, ci ingrediente ca nebunia, sifilisul terțiar și epigrama lui Alexandru Macedonski au fost decisive în ochii unui Titu Maiorescu, bunăoară, care pune temelie prestigiului poetic eminescian prin studiul din 1889, e mai mult decât o mistificare. Pe d-l Boia nu-l interesează decât că analiza

¹⁷ M. Eminescu, *Opere*, XV, *Fragmentarium. Addenda ediției*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 332.

¹⁸ Lucian Boia, *op. cit.*, pp. 21, 22.

maioresciană e piesă „la mitologia eminesciană”: „Nu Maiorescu a creat mitul Eminescu, dar contribuția lui la cristalizarea acestuia nu e deloc neglijabilă. Vorbele criticului aveau greutate: devenise îndrumătorul recunoscut al vieții culturale românești.”¹⁹ Asta susținea și autorul studiului blăjean din 1891: „n-a fost nici geniu, și nici barem poet. Ci o ceată de oameni, din alte motive, a sedus publicul nostru cu cultul lui Eminescu în un mod, care nu se va putea nicicând scuza. (...) De la 1883 încoace, cultul lui Eminescu își serbează prin publicul nostru toate orgiile sale”²⁰. Cum se vede, Grama (neștiind ce va urma) extindea crearea mitului eminescian la toată Junimea, iar Boia îl completează acoperind întreaga eminescologie a următorului veac. Numai că Grama, canonic fiind, știa că nu poate fi vorba de *mit*, în cazul Eminescu, ci de un *cult*! Exact ceea ce Boia nu pricepe!

Proprio motu, Boia nu depășește cu nimic ineptiile lui Grama, preluându-le, pur și simplu, în haine actualizate, dar sub masca perfidă a „prețuirii” poetului. Am abordat pe larg tentațiile spre mistificare a bolii lui Eminescu în capitolul *Mistica „nebuniei”* din cartea mea *Eminescu în captivitatea „nebuniei”* (Chișinău, 2011, Iași, 2013), reluat și dezvoltat în eseul „*Simptomuri*” carteziene în „*nebulia*” lui Eminescu din vol. *Eminescu „incorect politic”* (2014). D-l Boia nu face decât să calce pe aceleași cărări rătăcite, subliniate de mine, pretinzând că „demitizează”. El preia necritic și prejudecățile asupra ediției princeps, ocultând sau necunoscând progresele făcute în atare privință prin cercetările lui N. Georgescu și Dan Toma Dulciu. Crede că structura volumului aparține exclusiv lui Maiorescu, iar respingerea exemplarului oferit de critic la sfârșitul anului 1883 nu-i altceva decât simptom de *nebulie*, ignorând că în acel moment Eminescu

¹⁹ *Ibidem*, p. 25.

²⁰ *Ibidem*, p. 43.

își revenise, dat fiind că medicii de la Ober Döbling sistaseră nefastul tratament cu mercur început în sanatoriul doctorului Șuțu.

Vrăjiți de muzica versurilor, continuă d-l Boia, mitul a fost acceptat și de adversarii politici ai poetului: „mitul dintâi este al poetului, și nicidecum al ideologului. Ca poet, îl pot îmbrățișa și adversarii ideologici”²¹, precum socialiștii sau liberalii. Aici ne ciocnim de o noutate spectaculoasă, ca semn al „creativității” boianiene: Eminescu nu a generat doar un mit, cel al poetului de geniu, ci, în timp, multe alte mituri, ba chiar și *contramituri* de felul celui călinescian, la „divinul critic” coexistând, paradoxal, și celelalte mituri. Cert e că, prin mitul dintâi, cel al poetului, românii își satisfac toate frustrările istorice. Megalomania lor inventează *universalismul* poeziei eminesciene: „Prin el, românii ajung egalii celor mai mari, intră în universalitate. Mitul Eminescu este și o construcție, într-un fel necesară, izvorâtă din complexele culturii românești.”²² În realitate, nefiind traductibil, nu numai că a fost și a rămas necunoscut în lume, dar și în vremea lui a fost puțin citit nu numai ca poet, dar și ca jurnalist, ne asigură Lucian Boia, denaturând niște citate din Caragiale, rupte din context. Îl contrazic multe cercetări, atât pentru teritoriile românești (la moartea poetului, sunt ecouri de regret peste tot, dar și în străinătate), iar difuziunea europeană a început încă din timpul vieții. Noutăți, în atare privință, aduc Dan Toma Dulciu și Dumitru Copilu-Copilin. Poezia lui Eminescu a marcat și scriitori importanți din Bulgaria (Hristo Botev) și Slovacia (Ivan Krasko) etc. Oare este puțin lucru că întreaga operă a lui Emil Cioran, valoare europeană recunoscută, se trage direct din *Rugăciunea unui dac*, după mărturia expresă a autorului? Uimitor, dar din

---

²¹ *Ibidem*, p. 27.

²² *Ibidem*, p. 30.

pricina alergiei față de Eminescu, Boia îl urăște și pe Cioran, numindu-l „falsul cinic”²³, demn de a fi pus lângă Ceaușescu.

Revenind, chiar și poezia a creat mai multe „mituri”. Maiorescu poartă și aici vina, căci în 1902 a cedat Academiei lada cu manuscrise, încât Iorga nu a întârziat să exclame: *Un nou Eminescu apărui*. Mașina românească de fabricat mituri s-ar fi pus din nou pe treabă, descoperind „Nu doar un Eminescu «îmbogățit», ci un Eminescu diferit, chiar cu totul diferit, pur și simplu opus primului Eminescu. S-a petrecut[,] în consecință[,] o reelaborare radicală a mitului.”²⁴

Față de autorul de „romanțe” din ediția princeps, se ivește naționalistul, care debordează în *Mureșanu*, în *Memento mori*, *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, în alte texte, culminând cu deja cunoscuta *Doină*, „de-a dreptul naționalistă și xenofobă”, încât se creează un nou mit: „marele profet al națiunii române”²⁵. Dacă în ediția Maiorescu predominau temele universale, postumele ar avea păcatul că sunt prea „românești”²⁶. Ba Eminescu amenința cu crearea unui corpus de drame naționale (un *dodecameron dramatic*), pe care, din fericire, n-a mai apucat să-l scrie, lăsând doar fragmente. Cât privește „xenofobia”, zadarnic s-a străduit, de exemplu, acad. Ioan-Aurel Pop, istoric profesionist și nu improvizat în ideolog, să-l lămurească pe acest ultim amator de etichete, cum stau lucrurile²⁷. (Boia crede că Eminescu a scris o poezie „xenofobă”, „complet irecuperabilă”²⁸, *Doina*, pe când titlul adevărat e *Doină!*). Nu și nu:

²³ *Ibidem*, p. 169.

²⁴ *Ibidem*, p. 47.

²⁵ *Ibidem*, p. 48.

²⁶ „Fapt este că, pe cât de universală este poezia lui «definitivă», pe atât de «românești» apar multe dintre textele rămase în manuscris.” (p. 49).

²⁷ Cf. Ioan-Aurel Pop, *Eminescu și străinii*, în „Academica”, iunie-iulie 2014, reluat în „Curtea de la Argeș”, nr. 6(67), iunie 2016, p. 13.

²⁸ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 132. Sintagmă asimilată în contextul eliminării poeziei din edițiile de după 1947.

mitomanii o țin una și bună, incapabili să iasă din cercul lor strâmt, unde se simt zei fericiți, infailibili. Improvizații îi acuză pe eminescologi că au creat un multiplu *mit Eminescu*. De fapt, autorii pretinsului „mit” sunt chiar adversarii „naturali” sau cei atinși, ca români resentimentari, de sentimentul urii de sine, boală grea și incurabilă, se vede treabă. Dar mai mult de atât, nu numai că sunt obsedați de „mitul Eminescu”, dar au creat, pe lângă acesta, multe alte „mituri” prin tot atâtea etichetări și păcate descoperite poetului: *mitul xenofobiei, al antisemitismului, al pesimismului, al reacționarului, al paseistului, al antidemocratului, al antieuropeanului, al ateului, al protolegionarului etc.*, tot atâtea minciuni învăluite în maladia numită de Maiorescu *beție de cuvinte*. Ei concurează, astfel, pe toți lăudătorii naivi sau ideologici ai poetului și gânditorului Eminescu, nefiind decât reversul feței acestora. Dar dacă la primii predomină naivitatea sentimentală, la ceilalți înflorește mistificarea ideologică. Sau de-a dreptul spus, minciuna. Să luăm doar două exemple. 1) Zice, biruitor, d-l Boia: „Eminescu se opune hotărât acordării de drepturi politice populației evreiești.”²⁹ Tipică afirmație de lăutărist (v. Constantin Noica, *Despre lăutărism*, Editura Humanitas, 2007), specifică celor care cântă după ureche, după auzite, iar nu după text. Dacă l-ar fi citit pe Eminescu, ar fi aflat că, din contră, poetul a fost unul dintre cei care a avut o poziție justă în contextul revizuirii art. 7 din Constituție: „Știm prea bine că art. 7 al Constituției cuprinde o piedică absolută și că mulți izraeliți, din cei care ar fi meritat drepturi, au fost loviți de acel articol.”³⁰ În consecință, ziaristul propunea elaborarea unor legi care „să dea posibilitatea de a se șterge rânduri-rânduri și inegalitatea aceasta”, adăugând: „Dacă izraeliții se simt într-adevăr fii ai României și sunt devotați ei, dacă țara noastră e singura

²⁹ *Ibidem.*, p. 59.

³⁰ M. Eminescu, *Opere*, X, Editura Academiei, București, 1989, p. 285.

lor patrie, dacă toate sentimentele lor sunt legate de acest pământ sfânt pentru ei ca și pentru noi pentru că acoperă osemintele părinților lor, dacă își iubesc patria ca și ceilalți, dacă inima lor se întristează când ea se află în nevoi, dacă toate acestea sunt, precum și noi suntem și noi bucuroși a crede că sunt, atuncea: *Hic Rhodus, hic salta!*"³¹

Dar nu, Lucian Boia ține morțiș să-l vadă pe Eminescu „protolegionar” (etichetă pusă de I. Negoïtescu, într-un moment de rătăcire *political correctness*), prin care poetul ar trebui să intre sub incidența Legii 217/2015, spre a i se nega aura de *model public*, negare ce ar aduce cu sine, ca în cazurile deja știute (Mircea Vulcănescu, Vintilă Horia ș.a.) eliminarea statuilor, a numirii străzilor etc. din spațiile publice. Ce colosală izbândă istorică ar însemna dărâmarea sutelor de statui³² eminesciene atât din țară, cât și din întreaga lume! În schimb, să rămână, grație generozității d-lui Boia și a comilitonilor, doar poetul romantic și romanțios, unul *istoricizat* precum toți ceilalți scriitori.

Distrugerea *mitului* Eminescu are vreo altă semnificație?

De aici, spaima d-lui Boia față de formule precum cea a lui Petre Țuțea, *Eminescu, românul absolut*, neînțelegând că filosoful trimite la *arhetip*, la *arheului românilor*, despre care poetul însuși a vorbit în cele două articole dedicate basmului popular *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. De aici frisoanele în fața afirmației lui A.D. Xenopol că Eminescu „va stăpâni toate veacurile cât se va mai vorbi pe pământ limba românească.”

³¹ *Ibidem*.

³² Isteții și revoluționarii desanțiști din nr. 265/1998 al revistei „Dilema” nu întâmplător au ridiculizat statuia emblematică a sculptorului Gheorghe Anghel de la Ateneu, propunând una grotescă, megalomanică, pe malul mării, în stare să-i vindece pe români de Eminescu. Agresiunea împotriva *statuiei* (mitului) e sugerată până și de coperta cărții d-lui Boia, care înfățișează o fotografie din profil a unui bust Eminescu, surrogat al statuii lui Gh. Anghel.

2) Cel de al doilea exemplu de lăutărism se referă la aprecierea atitudinii lui Eminescu față de Războiul de Independență. D-l Boia încurcă borcanele de la bun început. El crede că volumul din seria *Opere* interzis spre difuzare de către Nicolae Ceaușescu, la presiunile rabinului Moses Rosen, este IX, nu X. În realitate, *Opere*, IX s-a tipărit și s-a difuzat în 1979. Volumul X a fost amânat până în 1989, editorii, în frunte cu D. Vatamaniuc, sperând să poată fi difuzat cu ocazia centenarului morții, ceea ce nu s-a întâmplat, la decizia tocmai a „beneficiarului mitului Eminescu”, care ar fi fost Nicolae Ceaușescu, în mistificările d-lui Boia. Masivul volum X (736 p. format academic) cuprinde începuturile publicisticii eminesciene la ziarul „Timpul”, din 1877-1878, exact cea consacrată Războiului de Independență, dar și din anii 1879-1880. De cel mai mare interes sunt articolele prilejuite de Războiul de Independență, în centrul căruia Eminescu pune problema Basarabiei, drept „cestiune de existență pentru poporul român”. Firește însă, nu și pentru judecătorul lui de astăzi. Foarte probabil, lipsa apetitului pentru lectura publicisticii eminesciene îl determină pe Lucian Boia să evalueze atitudinea jurnalistului prin ochii lui Constantin Banu, cel care, în 1927, îi reproșă lui Eminescu faptul că a neglijat semnificativ evenimentele Războiului de Independență, jurnalistul de la „Timpul” considerându-le inutile în contextul istoric. „Banu avea[,] în fond[,] dreptate”³³, decide Boia, nepricepând profunzimea atitudinii eminesciene, subliniată de un istoric de profesie precum Nicolae Iorga. Eminescu nu numai că nu a neglijat evenimentele, dar este și cel mai important observator și evaluator al lor. O dovedesc cele peste *cinci sute* de articole, studii, note dedicate Războiului de Independență și Basarabiei. Păcat numai că atât Banu, cât și Boia nu le-au observat!

³³ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 82.

„Obsedantul deceniu”

Sintagma nu se referă la aceea, devenită celebră, emisă de Marin Preda, numind anii 1950-1960, chit că e un deceniu de... 11 ani. Lucian Boia îl transbordează în interbelic: 1930-1940. Astfel, „obsedantul deceniu” al proletcultismului devine „obsedantul deceniu” al *mitului Eminescu* ajuns pe culme. De aceea, d-l Boia îl dublează în capitolele VII și VIII: *Deceniul Eminescu*, recte *Deceniul Călinescu*, un deceniu în două ape, de coșmar, precum potopul din timpul lui Noe, salvatorul treaz al speciei culturale fiind, desigur, același domn Boia. Depinde unde pui corect accentul în limba română. *A boi*, în limba română, înseamnă și a falsifica, a denatura ceea ce-i natural, adevărat. Citim în orice dicționar explicativ: *a boi* = a înșela, a păcăli: *bine l-am boit!* zice un personaj al lui Ion Creangă. Limba niciodată nu minte, cu atât mai mult când este vorba de cromatonime.

D-l Boia regretă dramatic că, după Grama și primii detractori, până la E. Lovinescu, nimeni n-a mai încercat să se opună mitizării lui Eminescu. La început, l-a atacat, ca și Ștefan Zeletin, pentru *reacționarismul* gândirii, ca antiliberal. Lăsăm la o parte că și pretinsul „antiliberalism” eminescian este relativ, poetul vizând pe radicalii „roșii” (specia C.A. Rosetti), iar nu liberali ferți de boiaua roșie, ca Mihail Kogălniceanu. Textele o atestă, dar asta nu contează în ochii d-lui Boia. Nu mai vorbim de „rușinoasa” etichetă de „reacționar”, mult vânturată în celălalt „obsedant deceniu” (de la Ion Vitner la Mihai Novicov și Ovid S. Crohmălniceanu). Eminescu a explicat cum stă treaba cu „reacționarismul” său (a reacționa întru însănătoșirea unui corp grav amenințat de *maladie à la mort*, vorba lui Kierkegaard), iar gânditori postmoderni și transmoderni precum Virgil Nemoianu, Jean-François Revel, Antoine Compagnon ș.a. vorbesc de *șansa de a fi reacționar*, ca

Dante, Shakespeare, Cervantes sau Montaigne. Și Eminescu, de adăugat³⁴. Maniacii cațavencieni ai *progresului cu orice preț* nu vor putea înțelege astfel de observații: „Progresul deplin, nestânjenit și linear reprezintă drumul cel mai scurt spre stagnare și moarte. Această tendință este împiedecată, întârziată și, de fapt, contracarată de *reacția* (s.n.) unor gesturi creatoare.”³⁵ Exact ce spune și Eminescu.

Să revenim însă la E. Lovinescu. La început, acesta l-a contestat pe Eminescu nu doar ca jurnalist, prevăzând că, alături de Caragiale, și autorul *Luceafărului* se va învechi. Revizuiindu-se critic însă, Lovinescu și-a menținut scepticismul în legătură cu viitorul dramaturgului, în schimb nu și-n ce-l privește pe Eminescu: „Până și Lovinescu se aliază la opinia generală”³⁶, zice cu mâhnire Boia, ba, de necrezut, îl așază pe român alături de Dante: „Prea repede a cedat Lovinescu!” se indignează istoricul justițiar, observând cât de amarnic s-a înșelat criticul: „Astăzi, ar fi putut constata deja o erodare de netăgăduit a operei eminesciene.”³⁷ Hotâtât lucru: Lucian Boia are orbul găinilor! Realitatea arată că, după 1989, au apărut și apar, în fiecare an, câteva cărți și sute de articole și studii închinat genului eminescian. Ceea ce arată exact contrariul unei „erodări”. Anul trecut până și Lucian Boia nu s-a putut abține, publicând o carte despre Eminescu! Ba, această cărțuție mai are și onoarea de a fi comentată. Pasămite, comparându-l cu Dante, cum va face și Tudor Vianu, Lovinescu dădea apă la moară lui Nicolae Iorga, cel cu formula odioasă „expresia integrală a sufletului românesc”: „În această formulare nu mai apărea vreo distincție

³⁴ Vezi și Theodor Codreanu, *Șansa de a fi reacționar*, în „Origini”, Romanian roots, A Review of Literature, Ideas, and The Arts Sponsored by „LiterArt XXI” & Criterion Publishing, Atlanta, Georgia – USA, vol. XI, nr. 9-10, septembrie-octombrie 2007.

³⁵ Virgil Nemoianu, *O teorie a secundarului*, 1989, trad. rom. de Livia Szász Câmpeanu, Editura Univers, București, 1997, p. 210.

³⁶ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 82.

³⁷ *Ibidem*, p. 85.

de epocă sau de generație; totul se prindea în absolut.”³⁸ Cu astfel de situații, în deceniul 1930-1940, prelungit până în 1944 (*sic!*), „A fost un salt, considerabil, în mitologia eminesciană.”³⁹ Culmea, marilor critici interbelici (Lovinescu, Streinu, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, D. Caracostea) li s-au alăturat și tinerii din gruparea Criterion, îmboldiți de magistrul lor Nae Ionescu: Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu ș.a. Cu acești primejdioși „mitomani”, „Eminescu intră în absolut, ca o expresie nu doar a unei epoci sau a unei ideologii, ci a spiritului românesc din totdeauna.”⁴⁰

Ca și Engels, creatorul *legendei negre* a românilor, d-l Boia neagă existența românilor ca națiune europeană normală (el a și scris o carte cu titlul *De ce România e altfel?*, în două versiuni, 2012, 2013). Cartea aceasta este pusă integral în slujba „demitizării” întregii istorii românești, fiind echivalentul celei comentate aici și care m-a și determinat să-l numesc pe autor „un Roller al eminescologiei”. Altminteri, în *De ce România e altfel?*, d-l Boia recunoaște, indirect, că este un discipol rollerian, reactualizând teza celebră a acestuia că românii sunt o națiune preponderent „slavă”⁴¹, teză îmbrățișată cu sârg ideologic de către doctrinarii moldovenismului din Basarabia. Anormanlitatea ar veni de acolo că România nu s-a născut după un proiect cartezian de țară, ci s-a fundat doar mitic, pe un sentiment, ca și mitul Eminescu: naționalismul fanatic: „În lipsa fermentului național, România n-ar fi existat: țara aceasta a fost materializarea unei credințe.”⁴² Mai mult de atât: România s-a clădit pe *xenofobie*, pe „ura” împotriva

³⁸ *Ibidem*, p. 86.

³⁹ *Ibidem*, p. 87.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Lucian Boia, *De ce România e altfel?*, Editura Humanitas, ediția a II-a adăugită, București, 2013, pp. 39-41. Originea daco-romană ar ține de pura mitologie, pe când, în realitate, românii „au mai mult sânge slav decât roman” ceea ce „este de domeniul evidenței” (p. 39).

⁴² Lucian Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*, p. 88.

minorităților care au venit să-i civilizeze pe opincari și mămăligari: „Prea mulți «minoritari» în orașele României, prea mulți «minoritari» – într-un fel de-a dreptul «majoritari» – în diversele sectoare ale economiei românești. și, peste toate, o umbră de neliniște: va rezista România fracturilor din interior și amenințărilor din afară?”⁴³

Problema relației dintre majoritari și minoritari (dintre *autohtoni* și *periferici*, în limbajul filosofiei istoriei și civilizației, la Neagu Djuvara⁴⁴) este una reală, centrală în istoria civilizațiilor. Degeaba încearcă Boia s-o arunce în spatele românilor, ca pe o vină supremă, ca oprimatori ai minorităților, când lucrurile stau cu totul altfel. Am tratat pe larg subiectul în cartea mea *A doua schimbare la față* (2008, 2013), dar d-l Boia nu citește, o ține mortîș cu *parti-pris*-urile sale. Ar fi aflat, de pildă, că Eminescu, nefiind xenofob, a înțeles relația naturală, profundă dintre autohtoni și periferici, soluția lui fiind cea a antitezelor în armonie, preluând conceptul de la Heliade: *Echilibrul între antiteze*. Este aceeași soluție ca la Neagu Djuvara, chiar dacă acesta nu vrea să știe că a mers pe urmele lui Eminescu. Firește, Lucian Boia nu cunoaște, nici nu vrea să știe. El nu iese din obsesia naționalismului românesc, intolerant, nedrept, criminal. Poate că politicienii români (incluși de Eminescu în ceea ce a numit „pătura superpusă”) nu s-au priceput totdeauna să armonizeze relațiile dintre autohtoni și minoritari, dar nu există o dominantă a dezechilibrului în defavoarea celor din urmă. Boia însuși observă, fără să vrea, că, adesea, minoritarii s-au comportat ca „majoritari”, susținuți de imperiile vecine. În Ardeal, nu s-au comportat minoritarii ca „majoritari” oprimatori, sute de ani? În Basarabia, în Bucovina nordică, nu s-au comportat minoritarii (și

⁴³ *Ibidem*, p. 89.

⁴⁴ Neagu Djuvara, *Civilizații și tipare istorice. Un studiu comparat al civilizațiilor*, Editura Humanitas, București, 2006, ed. a treia revăzută și adăugită, trad. din franceză de Șerban Broché.

încă se mai comportă, până la pragul nimicirii autohtonilor)? Eminescu a explicat fenomenul răsturnării raportului dintre autohtoni și periferici prin *teoria golului etnic*, cunoscută bine încă de Dimitrie Bolintineanu și de Jules Michelet. Dar Boia nu vede, nu aude, nu citește, somnolând în mitomanie. „Vinovăția” românilor nici nu se putea să nu fie extinsă la Biserica Ortodoxă Română, și ea întreținătoare a mitului Eminescu, a tradiționalismului etc. Ba, mulți prelați s-au erijat în eminescologi, precum Miron Cristea, Bartolomeu Anania, părintele Constantin Galeriu ș.a. E deranjat, bunăoară, și de faptul că Patriarhul Daniel a susținut, la o sesiune academică, o comunicare despre patriotismul și universalismul lui Eminescu⁴⁵, în loc să se preocupe de ceea ce credea poetul despre religie, dacă nu cumva o fi fost chiar... ateu.

Pe de altă parte, Eminescu trebuie pus acolo unde îi este locul, opus Europei civilizate: „Naționalismul «etnicist» și puternic mitologizat al perioadei își află figura simbolică supremă în Mihai Eminescu, după cum, invers, Titu Maiorescu continuă să illustreze raționalismul și evoluționismul de tip vest-european.”⁴⁶ Dacă lucrurile ar sta cum le prezintă sinistra farsă boiană, ar mai fi pus Maiorescu vreo cărămidă la soclul lui Eminescu? Criticul, dimpotrivă, a prețuit tocmai *europenismul impersonal*, atotcuprinzător al personalității eminesciene, știind prea bine că poetul milita nu pentru un îngust naționalism „etnicist”, ci pentru un *naționalism în marginile adevărului*, formulă lansată chiar de Maiorescu, lăudată de Eminescu. Mai mult, prin vocea lui Toma Nor, poetul îmbrățișează cosmopolitismul (prefigurator al globalismului), dar care se armonizează cu ființa popoarelor: „cosmopolit sunt și eu; aș vrea ca omenirea să fie ca prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atâtea

⁴⁵ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 189.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 90-91.

colori. O prismă cu mii de colori, un curcubeu cu mii de nuanțe. Națiunile nu sunt decât nuanțele prismatice ale Omenirei, și deosebirea dintre ele e atât de naturală, atât de esplicabilă cum putem explica din împrejurări asemenea diferența dintre individ și individ. Făceți ca toate aceste colori să fie egal de strălucite, egal de poleite, egal de favorizate de Lumina ce le formează și fără care ele ar fi pierdute în nimicul neesistenței, căci în întunericul nedreptății și a barbariei toate națiunile își sunt egale în abrutizare, în îndobitocire, în fanatism, în vulgaritate; ci când Lumina abia se reflectă în ele, ea formează colori prismatice. Sufletul omului e ca un val – sufletul unei națiuni ca un ocean.”⁴⁷

Semnificativă și neputincioasă mirarea lui Boia că nu doar Lovinescu s-a lăsat ademenit de Eminescu, ci și un Eugen Ionescu. Acesta îi făcuse praf, în *Nu*, pe Tudor Arghezi, pe Ion Barbu, pe Camil Petrescu ș.a., dar n-a avut curaj să se lege de Eminescu, motivând că nu vrea să comită „matrapazlâcuri optice”. Și nu avea dreptate? Boia însă a pariat tocmai pe astfel de *matrapazlâcuri optice*, cunoscute în arta barocă drept anamorfoze.

Dar cel care a dat amploare absolută mitului Eminescu nu putea fi decât G. Călinescu, singurul critic român care a avut geniu. Cu atât mai grav, deduce Lucian Boia: „Marele șantier Eminescu abia acum avea să se deschidă. Acum se conturează «eminescologia» ca un câmp de cercetare specific, s-ar spune o «știință» de sine stătătoare.”⁴⁸ Necruțător, eminescologul nostru pune între ghilimele cele două cuvinte, sugerând că e vorba de o *pseudoștiință*, ceea ce poate fi valabil și pentru cărțulia domniei sale. Culmea, spre această nouă „știință” a îndemnat și un critic serios precum Pompiliu Constantinescu, somând mediul universitar să creeze o

---

⁴⁷ M. Eminescu, *Opere*, VII, *Proza literară*, studiu introductiv de Perpessicius, Editura Academiei, București, 1977, p. 180.

⁴⁸ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 104.

„catedră Eminescu”. De s-ar fi înfăptuit asta, poetul s-ar fi pomenit „într-o splendidă izolare, în raport cu toți ceilalți scriitori, rămași de-a valma, sub patronajul Catedrei de istoria literaturii române.” Comedia se amplifică. Dau năvală în „știința eminescologiei” mai toți criticii, încât „mitul Eminescu” se intersectează cu legenda călinesciană, care amenința să se transforme și aceasta în mit dacă nu venea eliberatoarea zi de 23 august 1944. Totuși, a rămas ceva: imaginea strălucitoare a „divinului critic”, în numirea lui Eugen Barbu, întărită de Nicolae Manolescu, cel care și el vedea în autorul lui Ioanide „singurul nostru critic literar care a avut geniu”: „Se simte din aceste cuvinte că până și cel mai renumit critic literar de astăzi rămâne încă sub vraja magistrului.”⁴⁹ Noroc că s-a smuls, cel puțin, de sub vraja Eminescului, în fața căruia Călinescu a capotat, începând chiar cu *Viața lui Mihai Eminescu*, „piesă mitologică, de așezat, la loc de cinste, în colecția mitologiilor eminesciene”, cum, pe bună dreptate, consideră Boia, aprecia Ioana Bot.

Vraja mitologică începe cu originea etnică a lui Eminescu. În chip fantezist, Călinescu l-ar considera pe Eminescu român, și încă „român verde”, pe când, în „realitatea” d-lui Boia, protagonistul mitului este *rutean* sau orice altceva, nu însă român, cum l-a vrut, abuziv, „divinul critic” pentru ca minciuna mitică să convingă pe xenofobii de români. În imaginarul boian, faptul ar fi un argument forte pentru „desfacerea” mitului: românii să nu se mai iluzioneze cu *românismul* eminescian: e fals! D-l Boia ar fi trebuit, totuși, să citească și cartea foarte documentată a lui Ion Roșu, *Legendă și adevăr în biografia lui M. Eminescu, vol. 1, Originile* (1989). Ar fi putut observa că transformarea lui Eminescu în rutean, armean, rus, turc etc. e curată mistificare. Pe de altă parte, statutul etnic și

⁴⁹ *Ibidem*, p. 108.

spiritual de român a fost lămurit chiar de poet, care pune capăt și controverselor asupra a ceea ce sunt românii: nici daci, nici latini, nici slavi, nici moldoveni: *Suntem români și punctum*. Dar nu, totul i se pare d-lui Boia „mitologie” în viața lui Eminescu, de la stabilirea originii până la *sifilisul terțiar* de care eminescologii și medicii s-au străduit să-l absolve. Oricum ai da-o, tot mit e: Călinescu a optat pentru sifilis dobândit pentru a nu ieși din calificativul „român verde”, adică sănătos de la natură. Dar tot mitologie devine și opinia grupului de medici adunați de Academia Română la un simpozion național care au stabilit că poetul n-a suferit de sifilis, ci de o maladie bipolară (psihoză maniaco-depresivă), agravată iatrogenic din clipa internării la sanatoriul Șuțu, prin tratamentul fatal cu mercur⁵⁰. Și asta pentru că, în pofida mizeriei lui umane, odată „Ieșit din viață, poetul capătă dimensiuni cosmice, devine veșnic precum Hyperion.”⁵¹ Maliția „raționalistului” se arată nepuizabilă sau se transformă în pamflet, acuzându-l pe Călinescu de lipsă de scrupule: „Călinescu nu are scrupule de nici un fel. Odată cu el, veșnicia lui Eminescu nu mai pretinde demonstrație, se înțelege de la sine.”⁵² Ce mai contează miile de pagini scrise despre Eminescu! Călinescu rămâne primul dintre „mitomani”. La acest rang îl ridică și G. Ibrăileanu care considera *Viața lui Mihai Eminescu* drept „monumentul cel mai impunător ce s-a ridicat până astăzi lui Eminescu.” Se-nțelege că marea venerație călinesciană a culminat în *Istorie...* („o carte fetiș”), prin nehibzuita sintagmă *poet național*, care, în mintea d-lui Boia și a confrăților, i-ar exclude pe ceilalți scriitori de la atributul *național*. Prin

⁵⁰ *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*, coord. Eugen Simion, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015. În acest volum semnează: Eugen Simion, Irinel Popescu, Ioan-Aurel Pop, Cecilia Cârja, Ioana Bonda, Victor A. Voicu, Octavian Buda, Dan Prelipceanu, Călin Giurcăneanu, Bogdan O. Popescu, Eduard Apetrei, Codruț Sarafoleanu, Vladimir Beliș.

⁵¹ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 113.

⁵² *Ibidem*, p. 114.

Călinescu, sintagma „capătă autoritate deplină, ca o pecete definitivă.”⁵³ Boia a avut însă norocul să apuce vremea spulberării în cele patru vânturi a nefericitei formule călinesciene.

Promisiunea uitată

Singurul regim politic care, vorba lui Alexandru Grama, a promis eliberarea României nu numai de regimul culturii burgheze și naționaliste, dar, în primul rând, de sub *jugul rușinos* al lui Eminescu, a fost cel adus de eliberatorii sovietici, la 23 august 1944. Ei au avut curajul să-l scoată pe Eminescu din librării și din biblioteci, eliminând, în primul rând, *fetișul* sintagmei „poet național”. Venise marea promisiune a „desfacerii” mitului. Poetul plătea și pentru jignirile aduse *muscalilor de-a călare* (*Doină*), care, de la 1700 s-au tot străduit să ne „elibereze”, mai întâi – Basarabia, apoi, în sfârșit, toată țara. Venise vremea istoricului Mihail Roller, care se va reîntrupa, atât ca istoric, cât și ca eminescolog, în Lucian Boia. Pentru prima oară Eminescu primea o lovitură aproape mortală, împlinind visul de mai târziu al d-lui Boia ca poetul să fie redus strașnic la dimensiunile unui liric obișnuit, în orice caz, cam de nivelul lui Th. Neculuță, care oricum avea mai multă poezie proletară decât Eminescu, cel care nu se putea prezenta în mijlocul noii corectitudini politice decât cu discursul Proletarului și cu *Viața*. Din păcate, trezia (vorba lui Dan Alexe, cel cu *creșteți, fraților, treziți-vă*) n-a ținut mult. Oricât de „colaboraționist” s-ar fi dovedit G. Călinescu, el nu-și putea scoate din minte mitul Eminescu la care trudise atâta. Astfel, chiar drastic cenzurat de profeții internaționaliști, se dovedea că Eminescu nu putea fi scos din mintea „reacționară” a românilor. Ba chiar și cei mai zeloși poeți proletcultiști se pretindeau a fi măcar *un al*

---

⁵³ *Ibidem*, p. 125.

doilea Eminescu: A. Toma, Mihai Beniuc. Un Geo Bogza, avangardistul rebel, distrugător de „mituri”, nu se legase nici el de Eminescu. Dimpotrivă, era un păzitor și un crescător al mitului.

Și cum astfel de tendințe, care reizbucneau ici și acolo, n-ar fi fost de ajuns, problema de nerezolvat rămânea la românii din exil. Ei se identificau de-a dreptul cu „mitul Eminescu” prin care sperau să nu dispară, ca posibilitate de *rezistență prin cultură*. Teoreticianul, prin excelență, al rezistenței prin cultură era Mircea Eliade. Nu era, propriu-zis, un critic literar, ci mai mult de atât, cu o viziune holotropică asupra lumii demnă de geniul lui Eminescu. În acei ani de cumpănă spunea Eliade, într-o prefață la poeziile lui Eminescu apărute la *Biblioteca română* din Frankfurt (1949): „Pentru noi, Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai strălucit geniu pe care l-au zămislit pământul, apele și cerul românesc. El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejțile crescute din ele. Noi, cei de aici, rupți de pământ și de neam, regăsim în el tot ce-am lăsat în urmă, de la văzduhul munților noștri și de la melancolia mării noastre, până la cerul nopții românești și teiul înflorit al copilăriei noastre. Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.” Ce ciudat! Aflat în raiul libertăților occidentale, Eliade tânjea după „mitomana” Românie a lui Eminescu! Cu alte cuvinte, prin Eliade, dar nu numai, mitul Eminescu continua să se „facă” și să facă ravagii dincolo de fruntariile țării. Boia mai toarnă gaz pe foc, citând și celebra afirmație eliadescă privitoare la ecuația Eminescu-identitatea românească: „Un singur lucru nu se mai poate întâmpla: dispariția poemelor lui Eminescu. Și, cât timp va exista, undeva în lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea

neamului nostru este salvată.”⁵⁴ Îngrozitor să mai vrei să nu dispară Cartea lui Eminescu! Doar, de-a lungul istoriei, au dispărut atâtea opere... Din nefericire, Eliade încununa ceea ce începuse G. Călinescu, chit că, în 1949, acesta nu mai putea să afirme chintesenta națională a operei lui Eminescu. Boia nu vede însă la Eliade, la generalul Nicolae Rădescu (sub conducerea căruia se înființase, „eminescian”, Comitetul Național Român), la regele Carol al II-lea, la Constantin Papanace, la N.I. Herescu și la alții decât *disperarea deștăării*, pe care n-are cum s-o înțeleagă decât ca paliativ al mitului Eminescu: „Se agață de Eminescu, cu disperarea celui care și-a pierdut țara.”⁵⁵ Boia se arată fericit: el nu poate avea astfel de *disperări* în fața lui Eminescu, este eliberat, despărțit de „mit” pentru totdeauna, în numele rațiunii. O infirmitate este ridicată la rang de... mit salvator, ca să fiu în tonul exegezei lui Boia.

De îndată ce Eminescu a trecut de „obsedantul deceniu” proletcultist, d-l Boia constată că eminescologia s-a reîntors, ușor-ușor, la obsedantul deceniu eminescologic călinescian. În 1964, Călinescu reușește să retipărească *Viața lui Mihai Eminescu*, ce-i drept, cu unele retușuri prin care dispar referințele prea stridente la naționalismul poetului. A fost de ajuns pentru resuscitarea mitului, încât promisiunea jdanovistă a fost repede încălcată, odată cu faimoasa *Declarație din aprilie*, 1964, datorată lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Sub Ceaușescu, mitul va înflori în voie, exceptând exegeza publicisticii, jurnalistica fiind retipărită cu probleme și în tiraje pentru specialiști: „În acest context, Eminescu revine, în multe privințe, la vechea lui imagine: aceea de exponent genial al fondului național românesc. Mult mai aproape de interpretările anilor '30 decât de

⁵⁴ Mircea Eliade, *Împotriva deznădejzii. Publicistica exilului*, ediție realizată de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1992, pp. 55, 57.

⁵⁵ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 142.

reconsiderarea poetului în primii ani de comunism.”⁵⁶ Iată marele regret al promisiunii nerespectate: în loc de un poet onorabil, istoricizat, Eminescu redevine ceea ce vedeau în el, din exil, Mircea Eliade și Emil Cioran. De aceea, cei doi mari gânditori vor fi asimilați, cu o nerușinare greu de imaginat, megalomaniei lui Ceaușescu. Textele eminescologiei interbelice s-au retipărit masiv, dar, curios, observă Lucian Boia, fiind cenzurate „tocmai expresiile naționaliste”⁵⁷. El crede că nu fiindcă naționalismul era incompatibil cu internaționalismul, ci pentru a masca național-comunismul, nevorbind de funie în casa spânzuratului. Firește, *spânzuratul* era chiar naționalismul eminescian, faimosul *cadavru din debara*, identificabil aici cu *naționalismul* poetului. Spre deosebire de Horia-Roman Patapievici, d-l Boia este cu mult mai aproape de semnificația „cadavrului din debara”, care e, în definitiv, o parșivă coroborare (nemărturisită) cu *nazismul* lui Martin Heidegger. Sintagma s-a folosit întâia oară împotriva marelui filosof german de către un „filosof” francez, Emmanuel Faye, autorul cărții „desfacerii” unui mit: *Heidegger. L'introduction du nazisme dans la philosophie* (Albin Michel, Paris, 2005). O ripostă pe măsură a venit prin volumul coordonat de François Fédier, *Heidegger, à plus forte raison* (2007, Paris, Fayard). Faye „decreta” în gândirea lui Heidegger fundamentul ontologic al nașterii *nazismului*, simbolizându-l prin sintagma „cadavrul din dulap”, fluturat, criptic, în opera filosofică. Replica lui François Fédier⁵⁸: „Am citit tot ce a scris și vă pot spune că nu există nici un cadavru în dulapul lui Heidegger.” Dacă Patapievici a făcut să plutească în vag „cadavrul din debara”, pe care, a explicat mai târziu, nu el, ci

---

⁵⁶ *Ibidem*, p. 152.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 153.

⁵⁸ Coautorii cărții coordonate de Fédier: Massimo Amato, Philippe Arjakovsky, Marcel Conche, Henri Crétella, Françoise Dastur, Pascal David, Hadrien France-Lanord, Matthieu Gallou, Gérard Guest, Alexandre Schild.

naționaliștii îl scutură, Boia merge la țintă, măsurând cu aceeași balanță „cadavrul” lui Eminescu, *naționalismul*, cu cadavrul lui Heidegger, *nazismul*. De aceea, Boia flutură cu satisfacție identificarea eminescianismului cu un *protolegionarism*, fluturat, la rându-i, într-un moment de rătăcire, de Ion Negoitescu. D-l Boia face mai departe legături, între Eminescu și „legionarismul” de tinerețe al lui Cioran, al lui Eliade, care s-a perpetuat în național-comunismul lui Ceaușescu, judecat ca o formă de fascism/nazism. De aici născocirea triumviratului Eminescu-Ceaușescu-Cioran, la care am făcut deja trimitere. Boia nu ezită să întocmească liste de eminescologi care au „roit” în jurul mitului, adăugându-i, la cei interbelici, pe cei din perioada Ceaușescu (Zoe Dumitrescu-Buşulenga, D. Vatamaniuc, Al. Oprea, Edgar Papu, George Munteanu, Petru Creția, Mihai Drăgan, ca să-i amintesc doar pe aceștia), reproșându-le: „O carte care să-l relativizeze sau să-l coboare pe Eminescu n-ar fi fost de conceput.” Ceea ce este o dovadă a necunoașterii eminescologiei. Singurul eminescolog de menționat ar fi doar I. Negoitescu, autorul *Poeziei lui Eminescu* (1968). În realitate, și această carte crește „mitul”, dând dimensiuni nebănuite postumelor, cu o relativă scădere a interesului pentru „perfectiunea” antumelor, prețuită, între alții, de G. Ibrăileanu. Concluzia: „Susținătorii supremației eminesciene merg ușor până la capăt... adică spre infinit.”⁵⁹ Aflăm, cu această ocazie, o mare descoperire științifică și filosofică: *infinitul are capăt!* Mai ales bieții basarabeni au atins capătul infinitului, cu versul lui Grigore Vieru, *Eminescu să ne judece*. Firește, emancipatul domn Boia nu înțelege de ce au nevoie basarabeni de „judecata” lui Eminescu. Nu-i nimic, doar este istoric de profesie!

---

⁵⁹ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 171.

Într-o asemenea „promiscuitate” mitologică, trebuia să vină și momentul treziei din coșmar. Divinitatea rațiunii l-a însărcinat pe Lucian Boia să pună capăt rătăcirii de peste 130 de ani prin mlaștina mitului Eminescu, confundată cu paradisul culturii românești. ceea ce alții au *făcut* în atâția ani sterili, i-a fost dat ilustrului domn Boia să *desfacă* cât ai clipi din ochi, deschizând României și culturii sale drumul către adevărata istorie.

Promisiunea invaziei staliniste eliberatoare, de la 1940 și 1944, se vede abia acum împlinită, *cu asupra de măsură*.

REÎNTOARCEREA LA EMINESCU

Adrian Dinu RACHIERU

Îndemnuri repetate, rostite cu aplomb de cohorta elitiștilor „deromânizați”, ne invită să-l abandonăm pe Eminescu. Ieșind din zodia naționalului, cum ni se tot explică, nici Eminescu, ca *poet național*, nu mai poate supraviețui. El (ne) apare ca „exasperant de învechit” și nu mai poate interesa. E drept, reproșurile sunt îndreptățite dacă ne gândim la revăsarea de osanale și apologia somnoroasă, căzând în banalitate și blocaj clișeistic, condamnând eminescologia la hibernare sinucigașă. Eminescu n-are, însă, a se teme de spiritul critic. Iar acesta nu înseamnă zel demolator, așa cum își închipuie defăimătorii de azi, seduși de moda demitizării și stimulați de un reprobabil și profitabil „antiromânism românesc”. *Inferiorita*, generată de o cultură mică și complexată, face ravagii în contrast cu războiul orgoliilor, purtat cu zgomot mediatic de atâtea personalități gonflate. O discuție pe această temă presupune, obligatoriu, *reîntoarcerea la Eminescu*. A redescoperi prospețimea textelor prin lectură, dincolo de colbuitele clișee didactice, dincolo de avalanșa de sinteze și analize (urmând doar a fi îngurgitate), procură pricepătorilor, prin iradierile Operei, delicii nevestejite. Evident, nu putem nesocoti flora exegetică, acea „vegetație barocă” (după spusele unora), „parazitară”, zic cărcotașii. Dar a ne reîntoarce la text, bucurându-ne de bogăția spirituală revărsată acolo, înseamnă a evita mortificarea.

Între convenționalitatea elogiilor, revărsate nemilos și etichetele infamante, oferite nu mai puțin generos, adulatul Eminescu rămâne o prezență disputată, stânjenitoare, pentru unii; și, trebuie să recunoaștem, fără efecte concrete în Istoria și destinul nostru. *Ideea Eminescu* n-a avut, într-un secol caragialean, și o funcție modelatoare, pe măsura declarativismului sforăitor. Am fost în atâtea rânduri gata să ne despărțim de genialul poet numai pentru a nu supăra pe unii sau pe alții, dovedind o obediență condamnată. Inflexibil, Eminescu este atipic și incomodează. În numele *ajustării*, Eminescu e repus, periodic, în discuție. Ceea ce, desigur, e binevenit. Doar că propunând „detronarea”, atacând centralitatea canonică eminesciană ca maladivă, mortifiantă etc., discuțiile cad în încrâncenare, provocând polarizări: fie exagerări pioase, fie furii demolatoare, ignorând tocmai esențialul, aprofundarea analitică.

Disputat cu febrilitate, așadar, răstălmăcit, recitat, sărbătorit, redus la clișeu, falsificat (conjunctural, de regulă), Eminescu, suportând varii „jocuri de imagine” a fost, de fapt, o victimă. Taberele în conflict (apărători indignați vs contestatari iritați) au exploatat, fără milă, *tema Eminescu*. Încât, ceea ce știm azi despre marele poet este ceea ce au făcut alții din Eminescu: tratat festivist, cu admirație protocolară, mortificat prin obligativitate școlară, mustrat, trecut prin demascări, revizuiți, penalizări etc., supus ironiilor și corecțiilor sau, dimpotrivă, îngropat sub stratul gros al aberațiilor pioase. Fiindcă, negreșit, „caracuda publicistică” se înfruptă cu astfel de enormități, exagerând în ambele sensuri. Un Eminescu confiscat, clișeizat, desfigurat, împovărat prin cumul etichetologic (profetism, titanism, ecumenism, teleportare ș.a.) și, mai ales, *necitit*, sfârșește prin a fi înstrăinat de sine. Acesta e marele pericol al despărțirii

de Eminescu. În locul unui Eminescu viu, avertiza Solomon Marcus, riscăm să avem doar o statuie.

Pentru cultura română, *problema Eminescu* rămâne, se știe, un război imagologic. Admirat sau contestat, considerat un reper axial, intangibil sau, dimpotrivă, un scriitor alternativ, expirat, Eminescu trebuie citit din perspectivă holistă, îmbrățișând – deopotrivă – lirica și jurnalistică sa. Or, tocmai *dualismul eminescian* întreține vrajba. Considerată „o eroare”, gazetăria a fost repudiată de unii, exploatată, amputată și deformată (dogmatizată) de alții, deși Eminescu – un spirit inflexibil, netranzațional – nu a fost un îngust doctrinar de partid. Încât *asumarea eminescianismului*, captându-i „vocale”, vădind organicismul viziunii (ca tematică identitară) devine un imperativ, urmărind, în timp, și *devenirea* sa, prin efectele catalitice și metamorfoza canonului eminescian, în siajul cărora a crescut literatura română. Verificând „rezistența” celulei românești, angajând, ca perpetuă *provocare*, destinul culturii noastre. Iar lumea românească, cu ipocriziile ei, în agitație haotică, măcinându-și energiile în eterna ciondăneală politică, cunoaște, în *Evul Media*, și o deculturalizare freatică, „birjărind” limba. O Românie schizoidă, gâlcevitoare, întârzie *asimilarea lui Eminescu*. Despre El, spunea Tudor Arghezi, ar trebui să vorbim „mai des și cât mai des”, cu dorința de a-l avea mereu în preajmă.

De o permanentă actualitate, actualizat abuziv (deseori), castrat, decontextualizat, folosit ca stindard sau pretext propagandistic, Eminescu, prin propensiunea enciclopedică, rămâne, spunea Pompiliu Constantinescu, „un teren de întâlnire”, fiind parte constitutivă a identității noastre. Dacă, prin 1990, Dan C. Mihăilescu cerea „să se tacă mult” despre poetul-gazetar, recomandând „o cură de decență”, observăm că nu tăcerea ar fi soluția. De fapt, nici nu s-a tăcut; iar decența incriminează, în egală

măsură, atât jenantele exhibiții eminescofobe, cât și abundența encomiastică. Până la urmă, și „ghidușile iconoclaste” (cf. Dan C. Mihăilescu) din buclucașul număr al *Dilemei* (nr. 265 / 27 februarie – 5 martie 1998) au revitalizat interesul, iscând dezbateri aprinse și dovedind că Eminescu rămâne *un scriitor viu*, invitându-ne în „cercul fermecat al eminescologiei” (cf. Pompiliu Constantinescu). Chiar dacă, fatalmente, strădaniile unor generații succesive, bănuia criticul, produc „o alternanță de dominante”. Arsenalul combatanților din „Galaxia Grama”, invocând, repetitiv, o originalitate discutabilă și o biată valabilitate locală (și ea contestată), întreține o benefică polemică. Dovedind, astfel, că *trecerea* lui Eminescu prin lumea noastră ne-a marcat definitiv, ispitindu-ne a desluși, fără istov, profunzimile operei: „Din lungul vremurilor vad / Va răsări cuvântu-mi”, ne avertiza poetul (v. *Când amintirile...*). Chiar dacă, în epocă, nu putea avea faima de azi.

Îngrijorat de simptomele *înstrăinării*, Alex Ștefănescu se întreba ce s-ar putea face pentru „relansarea” operei lui Eminescu, înțelegând că soluția ar fi să recucerim *o altă stare de spirit*^{*)}. „Ca în vremurile noastre bune”, zice criticul, invadat de nostalgie. Ne putem întreba, fără a fi neapărat malițioși, când or fi fost ele... Oricum, față de Eminescu, ne prevenea Noica, *conviețuind* cu el, trebuie „să ne așezăm în răspundere”. N. Iorga, în 1930, scria muștrător: „îl pomenesc mulți, îl studiază câțiva și nu-l urmează nimeni”. Încât, același Noica, acceptând punerea lui *în cumpănă*, cerea – imperativ – să fie făcută „cu tot atâta cuprindere și belșug de idei”. Cine ar fi cutezătorul? Chiar ivindu-se, nimeni, dincolo de opțiuni, rivalități, orgolii inflamate etc.,

---

^{*)} Încercând a trezi, în regim de *captatio*, curiozitatea neinițiatilor, refuzând orice fandoseli speculative și exegeze hipersofisticate, proiectul lui Alex Ștefănescu, *Eminescu, poem cu poem* (cu, deja, cinci fascicule apărute), propunea o lectură (recitare) relaxată, „la firul ierbii”, provocând fie entuziasm (Tudorel Urian), fie reacții tăioase, anunțând *ratarea* ca eminescolog a criticului (Șerban Axinte).

nu poate semna ex-comunicarea. În cazul lui Eminescu vorbim despre o *despărțire imposibilă*. Deși un „ritual al iconoclastiei” bântuie, vizând nume mari ale culturii. Eminescu, însă, rezistă. Din fericire, fixat în epicentrul fondului sentimental al neamului, ca „divinitate intangibilă” (cum glăsuiesc unii, îngrijorați și alergizați de îndărătnicia mitului), Eminescu, prin operă și viață, stârnește polemici înverșunate într-o lume turmentată, centrifugă, bântuită, în plin vacarm, de febra contestatară. Firește, nu (îi) dorim o posteritate somnoroasă, inertială și, dealtminteri, nici un nume nu trebuie scutit de tratamentul critic. Dar de aici și până a propune „desființarea” unor personalități literare e cale lungă. Ceea ce nu pare să-i descurajeze pe furibunzii și inclemenții pigmei literari. Să fie Eminescu *un expirat*, printre „cadavrele care nu se dau la o parte singure”? Uitând, vinovați, de datoria de *a urca înspre Eminescu*, spre acel ins netranzațional, blamând – în epocă – „negustoria de principii”, într-o lume, azi, în picaj moral, pragmatizată, achizitivă, confecționând efemere vedete în eprubetele media, iubind etichetologia și prețuind, în democrația noastră ușuratică și zgomotoasă, defăimarea unor simboluri. „Consumat” istoricește (după unele voci), mumificat, supus tirului de acuze (paseism, reacționarism, xenofobie, antisemitism ș.c.l.), idolatrizat și clișeizat, Eminescu se încapățânează să rămână o permanență. *Problema Eminescu* animă și agită spiritele. Încât, posteritatea eminesciană e vie, expansivă și controversele iscate (benefice, negreșit) îi asigură o longevitate străină de supraviețuirea muzeală, cu iz funerar. Sunt, așadar, semne că „odihna” eminescologiei, întreținută o vreme de dulcea hibernare post-călinesciană a fost curmată. Ca reper absolut, Eminescu are dreptul la o posteritate vie, ceea ce s-ar putea traduce prin râvnita schimbare de imagine. Împovărat de înghețata clișeistică didactică, întreținând un halou admirativ, împins frecvent într-un festivism găunos ori,

dimpotrivă, supus voinței agresive de contestare, *Poetul național*, rămas „măsura noastră” (zicea Noica), se oferă generos exegezei.

Revizitarea lui Eminescu, în adecvație, însă, cu Eminescu, ar cere (ne anunța, cu o îngrijorare muștrătoare, P. Creția) un lucid „examen de conștiință”. Ieșit „din adâncul firei românești”, prizonier al unei limbi pe care a desăvârșit-o, Eminescu a fost vârful de lance al unei bătălii canonice, provocată și câștigată de junimiști. Iar profeția maioresciană suna răspicat: la Eminescu se va raporta „toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești”. Avem, așadar, obligația de a ajunge la Eminescu. Eliberat de clișee, ieșit din staza religioasă, Eminescu trebuie să intereseze ca *scriitor viu*. Cum esteticul e o valoare relațională, nu autonomă, rezultă că acest *prezenteism* este un efect de receptare. Rămâne de văzut dacă într-o epocă iconocentrică și într-o societate mediatico-spectaculară, Eminescu mai interesează. Altfel spus, dacă mai este citit, dincolo de euforia aniversară și de lespeda superlativelor, îngropând opera. Bineînțeles, acționează paralizant și „frica de Eminescu” (M. Mincu). Dar Eminescu e al nostru, e în mâinile noastre și trebuie să ne „împrietenim” cu el. *El devine*. Și dacă nu putem ști, scrutându-l cu ochii viitorului, cine va fi Eminescu, să încercăm măcar să aflăm (cum propunea Iliana Gregori, căutându-i „umbra” la Berlin) cine a fost. Și cum va rămâne în memoria generațiilor de mâine, nădăjduind că nu ne vom lepăda de el. Cu identitate proteică, Eminescu, cel care ne-a salvat și ne-a proiectat în eternitate (scria, încrezător, Mircea Eliade), *crește din el însuși*.

Cu poziție dominantă în imaginarul colectiv românesc, Eminescu a fost fixat, prin prestigiul călinescian, sub glorioasa sintagmă de *poet național*. Această consacrare simbolică, longevivă, suspectată de immobilism, îi îngrijorează pe unii comentatori alergici, doritori a reconfigura canonul,

pulverizând îndărătnicele „tabuuri naționale”. Precedată de folosirea formulei de „autor național”, de circulație pe la mijlocul veacului al XIX-lea, buclucașa sintagmă suportă – demonstra Dan Mănuță – diferite accepțiuni (etnică, culturală, psihologică, etno-filosofică, istorică, artistică), impuse de afirmarea sentimentului național în epocă, exaltând, în literaturile mici, argumentul etnic, îndeosebi. Chiar dacă respectiva construcție lexicală pare a-l scufunda pe marele poet în atemporalitate, chiar dacă apelul la Eminescu (anexat ideologic în varii direcții) are un indiscutabil rol legitimant, sintagma a suportat „succesive redesenări” (cf. Ioan Stanomir). Cei preocupați de „istoria și anatomia unui mit cultural” deplâng, se pare, rezistența *etichetei fondatoare*, firească, dealtminteri, pentru o cultură începătoare, în căutare de sine, bântuită de spaime identitare și acuzând febril nevoia de repere. Tinerețea culturii noastre avea nevoie de această *identificare*, consacrand simbolic un construct cultural pe tipar mitic. Și supus, inevitabil, uzurii simbolice, cu deosebire prin grila didactică, rulând un buchet de bătătorite teme critice.

Totuși, în biografia ultimilor ani eminescieni, ne încredința testamentar Petru Creția, vom găsi mereu „ceva adânc de aflat”. Antimitologul Lucian Boia, devenit – prin șarja de la *Humanitas* – un istoric „popular”, crede, dimpotrivă, că mitul eminescian „e pe cale de a se disloca”, poetul revenind la *condiția lui originară*. Mai mult, într-o proaspătă apariție editorială (*Mihai Eminescu, românul absolut*, 2015), analizând „facerea și desfacerea unui mit” și recunoscând că practică, de fapt, *o mitologie răsturnată*, Lucian Boia, contestând, și el, „fabrica de mituri conspiraționiste”, afirmă senin că „subiectul”, ambalat în formula lui Petre Țuțea, a încetat să intereseze! Totuși, dacă „transfigurarea” (emergența mitului în imaginarul românilor) se bucură de inventarierea scrupuloasă a

ingredientelor, „destructurarea” e doar anunțată. Așadar, „desfacerea” mitului se amână! Dl. Boia, contrazicând spusele lui M. Eliade, pentru care, prin Eminescu, era salvată identitatea neamului, ne rămâne dator cu o demonstrație imposibilă!

Imprevizibil, cum mărturisește, refuzând înregimentarea, cu „vocație de om liber” (v. dialogul cu Eugen Stancu, în *Istoriile mele*, Ed. Humanitas, 2012), Lucian Boia vrea o *Istorie inteligentă*; asta ar însemna un „joc intelectual”, în care istoricul își pune, neostenit, întrebări, căutând răspunsuri noi, ferindu-se, de regulă, de verdictele tari. Or, Lucian Boia, dovedind hărnicie și stil gazetăresc (împins spre tabloidizare), contrariază. Cultivă dezinvolt colajul de idei și pozează în demolator, preocupat de teme fierbinți. Pledează pentru o Românie *altfel*, ca unicitate în negativism, marșând pe „condiția de frontieră” (între impulsuri contrarii, între izolare și receptare); în ochii lui Alex Ștefănescu apare ca „un profesionist al denigrării românilor”. Evident, *subiectul Eminescu* (un *subiect prea bun*, zicea Mihai Ghițulescu) nu putea să-i scape. „Chinuit” de aflarea unui titlu potrivit, se oprește la formula lui Țuțea, *revizitând* „fazele transfigurării mitice”; altfel spus, cercetează emergența mitului eminescian în imaginarul românilor, într-o carte care, suntem preveniți, discută *doar tangențial* despre Eminescu!

Seria de autor de la *Humanitas* l-a făcut, peste noapte, popular. „Starizat”, cu reputația unui istoric mereu *în răspăr* cu „ideile de-a gata”, atent la stil, „conservatorul” (totuși!) Boia merge pe propriu-i drum, ispitit de demitizarea discursului istoriografic (*demythologizing turn*), urmând sfatul lui Voltaire: istoria nu trebuie să plictisească! Desigur, nici să calomnieze...Aici, în *jocul cu trecutul*, pendulând între adevăr și ficțiune, avem acces doar la reprezentări și imagini, parțiale și superficiale. Istoria,

recunoaște L. Boia, rămâne un domeniu aproximativ; iluzia științifică s-a spulberat, acea Istorie *precisă*, cum o voia Ranke, s-a dovedit o utopie; încât, fiind „mai puțin științifică”, nici nu dă soluții. Firesc, și demersurile lui Boia, impuse ca adevăruri personale, de o deconcertantă diversitate, chiar sub armură demitizantă, rămân în zariștea aproximațiilor.

Eminescu, prins în capcana adulației (ca mit intangibil) ori contestat ciclic, supus „mutației valorilor”, este *folosit* în fel și chip. Aici, L. Boia are dreptate: „tot ce se petrece astăzi e problema noastră, nu a lui” (p. 199). Instrumentalizarea postumă oscilează, observăm, între absolutizarea autoritară și relativizarea inteligentă (când nu e anihilantă). Dacă, în epocă, Eminescu – scrie, minimalizator, Boia – era „doar ceva mai mult decât un necunoscut” (p. 195), memorialistica, un „gen delicat”, îi trezește, îndreptățit, serioase rezerve, urmând a fi consumată „cu moderație” (p. 209). Se războiește cu „fabrica de mituri conspiraționiste” respingând mal-praxis-ul medical ca „eroare voită” (p. 193) și ironizează, fără rost, „trista” lume academică, cea care „nu pare a-și pune prea multe întrebări” (p. 186), lansând, însă, „vorbe mari fără acoperire”, glorificând un Eminescu „atotștiutor și a toate prevestitor”. E vizat, se înțelege, și *dublul academician* (Mihai Cimpoi), ignorându-i-se truda de-o viață pe tărâmul eminescologiei, acceptat, totuși, ca „principal specialist în Eminescu de pe malul stâng al Prutului” (p. 190). În fine, preocupat de teza anihilării lui Eminescu (p. 198), Lucian Boia notează că „marea ofensivă anti-Eminescu” (p. 174) a pornit în 1998, odată cu *Dosarul Dilemei*. Și se întreabă îngrijorat: „De ce atât de târziu”? O explicație, bună în toate împrejurările, ar fi „deceniile de comunism” (p. 174), dar Boia își pune nădejdea în oboseala zelatorilor. Consfințind „prizonieratul” lui Eminescu, cu atâția paznici dogmatici, construcția mitologică „e pe cale de a se disloca”, aflăm (p. 215). Nici cu

traducerile nu stăm grozav. „Refuzat la export” (cf. Ioana Bot), cu un impact firav, Eminescu se înfățișează „destul de oarecare” și rămâne „un nume necunoscut” (p. 212). Concluziv, faimosul istoric ne consolează: „nu e nimic de făcut” (p. 213).

Iată că cel care, după vorbele lui Cioran, *ne-a dat un rost* și care „era o lume”, poate fi, într-o țară nevertebrată, tăgăduit cu ușurătate, infirmând – prin zelul denigratorilor – profeția lui Geo Bogza. Suferind pentru „rușinea de-a nu ști tot”, cum zicea Noica, Eminescu nu e doar un mare poet. El este și rămâne *simbolul* identitar al unui neam, greu încercat de istorie, ispitit, prin voci cârtitoare, de voluptatea maculării și nesațiul autodenigrării. Să observăm, în treacăt, că până și Eugen Negrici (v. *Iluziile literaturii române*, 2008) era mai blând, acceptând că, dacă în receptarea operei, ne aflăm la un punct de răscruce, mitul lui Eminescu „n-ar merita a fi rănit” (p. 76). El și-a conservat „puterea misterioasă de reverberație”, satisfăcând – în timp – complexe identitare. În fond, blamata „efervescentă mitogenetică” nu este doar a noastră...

LUCIAN BOIA: O OALĂ ÎNTR-UN CAR DE OALE

Nicolae GEORGESCU

Spun de la început că n-am citit cărțile lui Lucian Boia, doar le-am răsfoit și am urmărit, uneori cu încântare, polemicile pe care le-au stârnit. Înțeleg că în programul său de revizuri trebuia să-și aibă locul și Eminescu, astfel că tema îi era oarecum datoare; mă mir, numai, că tratarea vine atât de târziu⁶⁰. Trebuind s-o citesc – de vreme ce mi s-a cumpărat de către prieteni cu bani peșin – nu pot să nu mărturisesc faptul că tratarea triumfalistă a subiectului, informația precară, caricaturizarea unor figuri instalate celebru în „panteon”, stilul redundant conclusiv și dispensarea de întemeiere teoretică mă fac să mă abțin de la o cronică propriu-zisă. Prezint doar aceste câteva impresii de lectură, mai mult pentru a aviza publicul cititor că avem de-a face cu un chici științific, încă unul, din păcate, venind din zona profesorilor cu zăcășenie ce au stat încordați atâta timp și acum, de când cu democrația, se descordează violent-energetic. Un energetism stilat, stilizat chiar – cartea are certe valori literare, se citește ușor, autorul alunecă pe cuvinte ca un virtuoz pe claviatura pianului celui mai bun – ce poate fi semn că, după aceste revizuri, vor urma construcții proprii cel puțin bine finisate.

⁶⁰ Lucian Boia: *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*. Editura Humanitas, București, 2015.

Încep cu revizuirea amintirilor lui Ioan Russu-Șirianu, publicate de fiul său, Vintilă Russu-Șirianu, în 1969. Lucian Boia le neagă autenticitatea, arătând că avut această poziție încă din 1971, la doi ani după ce apăruseră aceste amintiri. Își citează acel articol din *Magazin istoric* (iulie 1971, p. 87), unde arată că Ioan Russu-Șirianu nu putea fi în București, deci alături de M. Eminescu, în 1882-1883, de vreme ce vine aici abia din 1884. Se bazează pe două surse: necrologul lui Ioan Russu-Șirianu, din 1909: „Aflăm de aici că ziaristul a activat în București între 1884-1891, deci a venit de peste munți în 1884.” (p. 206). Acesta se completează cu scrisoarea lui Ioan Slavici către Titu Maiorescu din 7 octombrie 1884 prin care-l recomandă pe nepotul său pentru un post: „Tânărul, pe care vi-l trimit cu această scrisoare, e nepotul meu Ioan Russu, fiul răposatei mele surori. El a terminat cursul pedagogic, și-l trimit la București, ca să facă practică la școala de la Sf. Ecaterina, să învețe românește și să mai vadă lume...” Scrisoarea a fost publicată încă de Torouțiu. Lucian Boia este circumspect, dar apoi ferm în concluzii la 1971: „Să fi greșit Torouțiu? Nu, nu încapă nici o îndoială: scrisoarea lui Slavici poate fi văzută de oricine la Biblioteca Academiei. Atunci? Atunci înseamnă că Ioan Russu-Șirianu a venit la București în 1884 și nu l-a cunoscut defel pe Eminescu (care se îmbolnăvise cu un an înainte și părăsise casa lui Slavici). Înseamnă că fiul a inventat de la primul până la ultimul cuvânt 50 de pagini, spre satisfacția istoricilor literari, și mai ales a editurii, care s-a grăbit să publice, fără discernământ, niște simple născociri.”

Spre lauda sa, trebuie spus că opinia i-a fost respectată, și eminescologii (vezi D. Vatamaniuc, de pildă) au ținut în rezervă amintirile lui Ioan Russu-Șirianu. Numai că... iată ce spune însuși Lucian Boia acum, în 2015: „A ieșit la iveală între timp o scurtă însemnare a lui Eminescu, în care poetul menționează prezența nepotului lui Slavici în casa acestuia, unde

locuia. Să fi venit Ioan Russu-Șirianu la București și înainte de 1884 (deși din scrisoarea lui Slavici ar rezulta destul de clar că nu mai fusese în România)? Sau Eminescu pur și simplu fabulează? Sunt tentat de această ultimă explicație, fiindcă e de luat în seamă și contextul în care se face referire la tânărul transilvănean. Sunt fraze incoerente aruncate pe hârtie cu puțin înainte de declararea bolii; nu lipsesc fantasmemele erotice, în care apare și doamna Slavici, acuzată că l-ar hărțui pe poet. (...) Așa că n-am de gând să-l reabilitez pe Vintilă Russu-Șirianu.” (p. 209). Lăsând „contextul”, Eminescu scrie așa, negru pe alb: „...martoră sora d-tale care stă aici de săptămâni și n-a putut observa absolut nimic în privința aceasta, martor nepotul lui Slavici care stă zile întregi aici.” Dincolo de dreptul de a reabilita, pe care și-l arogă Lucian Boia, să consemnăm că pe sine însuși nu vrea cu nici un chip să se revizuiască, rămâne cu încăpățănare la opinia din 1971, și după ce vede că nu se mai poate.

Să-l reabilităm așadar, domnule autor. Mai ales că în necrologul din 1909 scrie așa (preiau cu *copy paste* de pe Internet): „După terminarea studiilor pedagogice în pedagogiul de stat din Deva, a trecut în România unde delà 1884—1891 a fost profesor de istorie la școala pedagogică și la Liceul de fete din București.” Lucian Boia înțelege această frază așa: „Aflăm de aici că ziaristul a activat în București între 1884-1891, deci a venit de peste munți în 1884.” Nu e de loc sigură echivalarea, limba română având, și ea, dreptul la reabilitare. Dacă cita corect în 1971, autorul nu se mai aventura în tiradele anti-Ioan Russu. Altfel, e simplu de ce nu convin aceste amintiri ale nepotului lui Slavici: ele descriu momentul recluziunii lui Mihai Eminescu, din iunie 1883, dar descrierea nu seamănă cu tradiția Ciurcu-Ventura (întărită de procesul verbal al locotenentului Căță Niculescu). Oricum ai lua-o, dacă accepți amintirile nepotului lui Slavici, e altă arestare,

În altă zi, la prânz nu seara, cu alte haine: rezultă un Eminescu foarte insurgent, arestat de mai multe ori la sfârșitul lui iunie, reușind să scape de la poliție probabil prin prieteni influenți (vezi și pariul său din 25 iunie, și notațiile de tipul *unde am fost eu azi-noapte* etc.). Abia astfel se înțelege mai bine de ce a trebuit să intervină Titu Maiorescu: stopează aceste arestări și eliberări care scandalizau lumea bună a Bucureștilor. Pentru asta, însă, criticul a trebuit să deschidă un dosar penal acum, la 28 iunie 1883 – dosar pe care-l va închide tot el, la 15 iunie 1889 (demonstrația lui Călin L. Cernăianu; vine din zona juridică, și n-a fost combătută de nimeni). Lucian Boia numește asta „conspirație” – dar nu e altceva decât citire atentă a izvoarelor, deocamdată. Dispensarea sa de filologie mi se pare marcă stilistică esențială: construiește doar cu exteriorul documentului, cu impresii, cum îl înțelege el însuși, ca arbitru („nu-l reabilitez”); de fapt, are construcția în minte, oboseala fiind doar aceea de a o trece pe hârtie pentru noi, cititorii. Citează de zece ori și mai bine cea mai contestată poezie a lui Eminescu, numind-o *Doina*. Ei bine, se numește *Doină* acea poezie, nearticulat. Observ că fac așa mai ales cei care vor să problematizeze, cum ar zice „Doina aceea cu străinii, a lui Eminescu”. Pare o obsesie, nu o neatenție. Dar dispensarea de filologie este de-a dreptul comică atunci când Lucian Boia vrea să facă interpretare de text. De pildă: „*Ca să nu-și uite obiceiul, Eminescu mai stâlcește câte un cuvânt sau mai găsește câte o rimă neortodoxă, dar astfel de abateri sunt tot mai rare și – ce contează? – se pierd oricum în desăvârșirea ansamblului. „Totuși e” nu rimează decât foarte schiop cu „asemene”, dar impresia de perfecțiune rămâne intactă:*

Nu e nimic, și totși e

O sete care-l soarbe,

E un adânc asemene

Uitării celei oarbe.”

De unde citează? La Eminescu (sursele prime) textul este:

„Nu e nimic și totuș e

O sete care 'l soarbe.”

Titu Maiorescu pune virgula și gramaticalizează: *totuși*, dar Lucian Boia nu-l citează prin Perpessicius, pentru că acesta refuză virgula (ca și Ibrăileanu). Nu e greu de ghicit și apoi de aflat: citează după Cioabă, ediția de la aceeași editură, Humanitas: tânărul editor combină cum îi vine la mână. Vedeți ce neted rimează Eminescu *totuș e / asemenea*, dar *i*-ul uniformizant cam strică (deși nu poate fi vorba decât de o asonanță, în fond, nici gând de „rimează foarte șchiop”). Câtă diferență, însă, între textul cu virgulă și cel eminescian, fără virgulă... Dar asta nu-l atrage pe Lucian Boia, indiferent la poezie, în general, incorect și incoerent cu citările. Aici l-a ales pe colegul de casă, Cioabă – dar mai jos îl trădează, când preia „*Din rude mari, împărătești, / O prea frumoasă fată*”, pentru că modelul său refuză prima virgulă, a lui Murărașu, și o păstrează doar pe-a doua, a lui Perpessicius, îmbină, adică, textul genuin, eminescian, cu tradiția altor editori... Eu sunt convins că par a vorbi algebră pentru mulți cititori, dar cel puțin așa-ziii oameni de știință, chiar când își zic ei astfel, trebuie să înțeleagă că un text eminescian, oricare ar fi el, își are algebra lui, s-o urmărească baremi un pas alături – sau să declare de unde citează. *Rude mari împărătești* e una – înseamnă rude împărătești mari, apropiate și foarte apropiate de împărat (*conți* etc.) – iar *rude mari, împărătești* înseamnă ce spune: din os domnesc (*marchiz, marchizet*, poate și doar copil recunoscut). Aici, Lucian Boia a luat din raft ce i-a venit la mână – sau, poate, a mizat pe memorie.

Revin și întreb: nu cumva avem în față, de fapt, un censor comunist îndârjit, care încă din 1971 voia să pună capac pe documente ca să nu avem nici măcar posibilitatea de a ne îndoii de ceea ce spune linia „oficială”? Și atunci, cine „conspiră”? Ce linie oficială păstrează și vrea să impună Lucian Boia? Pe cea de la 1971? Cât timp persistă un dubiu, corect e să se discute. Zic, și eu, nu dau cu parul.

Trecem tocmai la capitolul străinismului, și cităm, de data aceasta cu mirare: *„Să precizăm totuși că nu toți contemporanii poetului au fost chiar atât de porniți împotriva străinilor (nu marile figuri ale „Junimii”, în orice caz). Printre ei, Eminescu e totuși un excesiv, împărțindu-și compatrioții în funcție de sângele lor latin sau nelatin, și aplicând, în raport cu originea reală sau presupusă, etichete injurioase (printre care „bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire” nu e nici pe departe cea mai disprețuitoare).”* (p. 189) Nu cred că expresia „cu nas subțire” e disprețuitoare, iar „bulgăroi cu ceafa groasă” e un loc comun, se zice și azi (nu pornind de la Eminescu). În context autorul vorbește și de antisemitism, însă – și e de mirare că-l izolează pe Eminescu de oamenii din timpul lui. Nu cred că dl. Lucian Boia, istoric, n-a auzit de discursul parlamentar al lui Vasile Alecsandri în chestiunea evreiască, sau de cel al lui Vasile Conta; de Nicu Xenopol cu „Pățaniile unui American la Iași”, din „Convorbiri literare” – de I. Slavici însuși cu atâtea texte pe tema data. Iată: patru junimiști care-l contrazic. În Parlamentul României s-a conturat o linie care este oficială, „canonică” să-i zicem; pe când Eminescu era doar un ziarist care se folosea de dreptul la exprimare liberă. În fine, nu e locul, aici, să dezvoltăm tema – dar, repet: nu știa istoricul aceste lucruri? Dacă e așa, e rău; dacă știa și vrea să ascundă – e și mai rău pentru el (și pentru noi), deoarece ar întări supoziția de mai sus: pune capac pe informație ca să rămână șablonul stabilit cu

xenophobia lui Eminescu. De ce numai a lui – și nu a lor, cei care/câți sunt?! Ne-ar conveni, oare, o antologie de texte xenophobe din vremea lui Eminescu pentru a se vedea...ce?! Cine e mai dur, mai inflexibil, mai intolerabil? La ce ne-ar folosi asta?! – Și totuși, acest șablon cu Eminescu-xenophob pe care-l refrenizează și Lucian Boia la asta provoacă... Și noi știm cine și ce sunt provocatorii. Credeam că vorbim, de acum înainte, la timpul trecut de această practică/tactică.

Nu pentru Lucian Boia, dar pentru cei interesați îndeobște de filologie, de aspectul textului ca text, semnalăm că Eminescu publică în „Convorbiri literare”, și reia în „Timpul”, în două cuvinte, fără cratimă: *Toată greco bulgărima e nepoata lui Traian*. Maioreșcu preia *greco-bulgărima*, iar un manuscris are *greco- bulgărima* (cu spațiu după cratimă). Niciuna dintre aceste patru surse prime nu are legat, grecobulgărima, pentru că nu este o categorie ca atare, un cuvânt care să aibă în spate o realitate compactă, concretă, cu această denumire. A fi scris *greco- bulgărima* (ca în manuscris) ori *greco -bulgărima*, ar fi însemnat să dea preponderență unuia din termeni (*bulgărima grecească*, sau *grecimea bulgară*, de pildă). În fond, nu e vorba nici de greci, nici de bulgari, coloratura etnică, ci de categorii care se numesc ele însele astfel, care „se dau” astfel; mai degrabă – vezi aluzia la latinitate – sunt elemente balcanice care se declară macedo-români, aromâni etc. pentru a fi mai aproape de rădăcină, pentru a se „nepotiza”. Acestea constituie, pentru Eminescu, preponderent, pătura superpusă. Fenomenul ca atare s-a petrecut, istoric, în Muntenia. În Moldova, cam în același timp, vin evreii izgoniți din spațiile rusești și atrași, poate, de toleranța europeană (m-aș referi mai mult la populații tolerante; de altfel, Eminescu ceartă clasa politică tocmai pentru că, în privința Moldovei, nu întărește rolul statului, care este și acela de a face dintr-un popor o națiune) – dar, atenție, evreii nu intră în politică. Lucian Boia

ar putea, ca istoric, să urmărească traseul evreilor, cauzele migrației lor, antisemitismul rusesc și câte și mai câte – exact ca să răspundă subtitlului cărții sale: „facerea și desfacerea unui mit”, adică să discute, la Eminescu, xenophobia ca mit și să-l desfacă, apoi, cum se cere la urma urmei. Ferească sfântul, tocmai de asta fuge: ce nu e politic, nu-l interesează.

Dar iarăși: zic, și eu, nu dau cu parul.

Și nici nu cred că mai am multe de zis. Receptarea personalității lui Eminescu nu poate fi urmărită fără momentul Nicu Filipescu și campania ziaristică inițiată de el în 1909 și 1911 (nici n-a auzit de asta), fără momentul 1924 cu provocarea lui Panait Istrati la care a răspuns mai toată presa activă, implicată, a momentului (nici de asta n-a auzit), fără mitul Bibliotecii Academiei Române unde se perindau, la un moment dat, luându-și unul atuia din mână caietele lui Eminescu, cerându-și părerea, comentând, Perpessicius, C. Botez, G. Călinescu, Pompiliu Constantinescu, D. Murărașu, I.E. Torouțiu, Gh. Adamescu – și asta, ani buni de zile, cu reportaje consemnate în presă, impresii de la fața locului... Nu e politic, nu-l interesează pe Lucian Boia. Caricatural sau bășcălios îi expediază în câteva rânduri pe C. Noica, Mircea Eliade, George Munteanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga; de Rosa del Conte n-a auzit, Svetlana Paleologu Mata nu-i spune nimic, Petru Creția, D. Vatamaniuc sunt personaje întâmplătoare în eminescologie pentru el. Despre muzicalitatea eminesciană, apoi, nu poți vorbi fără a aminti, cel puțin, de polemica dintre Vladimir Streinu și George Murnu pe tema „mandolinismului”, termen lansat de traducătorul lui Homer (părându-i-se lui Vladimir Streinu că este minimalizator, cum și este de altfel, oprind poezia eminesciană doar la romanță). Momentul „Titi cel păros” de la „Dilema” este trecut în contul glorioșilor democrați care au avut curajul, în fine, să-l critice pe Eminescu –

și, atenție, Lucian Boia îi uită pe parcurs pe Horia-Roman Patapieivici ori pe Mircea Cărtărescu – dar găsește, în schimb, un membru nou, recent, al grupului, din care citează copios. Dezechilibru de surse, la tot pasul; fuga după senzațional pe care-l caută în broșuri obscure, în notații marginale de arhivă – de parcă un mit s-ar construi în secret, prin ministere și comiții.

Impresia pe care mi-o lasă la lectură este aceea a muncii olarului: acesta ia un pumn de pământ, îl udă în apă și construiește, apoi, pe roata sa, pereții vasului netezind din afară și dinăuntru, adică ținând palmele în mângâiere și rotind cu piciorul masa. Operație mecanică: iei de ici, pui colo, îngroșezi, subțiezi – după simțuri. Lut galben – sau informație stocată în fișe, folosită, refolosită, răsfolosită: totul e să pui, rotunjește învârtirea cu piciorul a roții și simți la mână, cum se zice. Materia se supune, oala prinde contur.

Dar ce e, în fond, o oală? Iată un schimb de replici dintre I.C. Brătianu și P.P. Carp din ședința parlamentară de la 13 martie 1881, unde s-a citit și s-a comentat o zi întreagă ziarul „Timpul” scris de Eminescu. Citez din cartea încuiată cu șapte peceti pentru Lucian Boia, „Monitorul oficial al României”:

P.P. Carp : „...libertatea nu este decât un vas care valorează prin conținutul său.”

I.C. Brătianu: „... dar ați făcut cum zice proverbul țărănesc, că olarul pune coada unde vrea.” (M.O., martie 1881, p. 1785)

Pentru cine o fi făcut Lucian Boia cartea aceasta? Pentru Eminescu, nu; și nici pentru tinerii dornici să învețe carte dintr-o carte: nu au nimic de învățat din ea. Mai degrabă, cred, pentru căruța sa de oale, ca să-și completeze revizuirile cu o temă nouă, râvnită.

Am zis, și eu, n-am dat cu parul. Vorba lui Eminescu: e *Demoukrateia*, monstrule vorbareț.

Tipografia Academiei de Studii Economice a Moldovei
Chişinău, 2005 str.Bănulescu-Bodoni 59.
Tel. 402-910

1900

1257

Mihai Eminescu : Buletin de
cercetări eminescologice.

CAE17093159
